IOANNIS CARAMUELIS PRIMUS CALAMUS. PRODROMUS METAMETRICUS

Prof. Dr Darcy Carvalho

-1- TRATACTUS PROEMIALIS. PRODROMUS METAMETRICUS

PRÓDROMO METAMÉTRICO. TRÊS GRAMÁTICAS POR JUAN CARAMUEL Y LOBKOWITZ, EM ESPANHOL, ITALIANO E LATIM PARA APRENDER-SE A LÍNGUA LATINA EM UM MÊS.

PRODROMUS METAMETRICUS IN DUAS PARTES DIVISUS. In prima praemittae sunt succintae institutiones linguae hispanae et linguae italicae. In secunda auctor maxima brevitate elucidat grammaticam latinam. Nula est omnino lingua cui non sint partes orationes octo Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Praepositio, Adverbium , Interjectio et Conjunctio. Articulum non nova pars orationis sed species pronominis specialis. Qui unam scit grammaticam , potest aliam quamcumque facilimo negotio addiscere. Docendus igitur primo puer est linguam maternam, ut sciat singulas orationis partes internoscere, distinguereque. Docebitur etiam declinare, adjetctiva substantivis adnectere: Verba variare per modos, tempora, et personas: quia omnia haec omnibus linguis totius mundi communia. Qui Latium septem potuisti idioma doceri vix annis, iam illud discere mense potes. Lingua graeca hoc modo tres menses discitur.

-2- ***LECTURO QUID IN CURSU HUMANORUM LITERARUM CONTINEATUR, EXPENDO? DESCRIÇÃO EM LATIM DO CONTEUDO DE UM CURSO DE HUMANIDADES***

IOANNIS CARAMVELIS
PRIMVS
CALAMVS
OB OCVLOS PONENS
METAMETRICAM,
QVAE VARIIS
Currentium, Recurrentium, Adſcendentium, Deſcendentium, nec-non Circumvolantium Verſuum Ductibus,
AVT AERI INCISOS, AVT BVXO INSCVLPTOS, AVT PLVMBO INFVSOS,
MVLTIFORMES
LABYRINTHOS
EXORNAT.

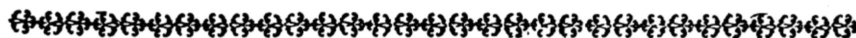
ROMAE,

Fabius Falconius excudebat Anno MDCLXIII.

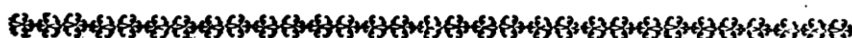
Superiorum Conſenſu.

PRODROMVS METAMETRICVS.

Qui Latium ſeptem potuiſti Idioma doceri
Vix annis, iam illud diſcere menſe potes.

POMON, *Curſum* appellant Græci ΠΡΟΔΡΟΜΟΝ *Præcurſorem*: vnde & hic Proæmialis Tractatus *Prodromus Metametricus* debebit dici, quod Metametricam neceſſariò præcedat. Erit breuis, nec aliter correſponderet nomini; nam Curſores, non præcurrent, niſi eſſe veloces, & feſtini contendant.

Diuidam illum in duas partes: in prima ſuccinctas linguæ Hiſpanicæ, & Italicæ (nam Hiſpanus ſum, & in Italiâ hæc edo) Inſtitutiones præmittam. In ſecundâ Latinas quanta breuitate potero elucidabo. Sed quo fructu, maternæ Linguæ te docebo Grammaticam, cum tu doceri Latinam deſideras? Attende.

Improbo hodie labore Inſtitutores tradunt linguam Latinam (tribus, aut quatuor annis Hiſpani: ſex, vel octo Germani) at Grecam multò facilius, citiùs, clariùs. Iſta dum eſſem Auditor Madriti, duobus, vel tribus Menſibus tradebatur. Et cur quæſo adoleſcens annos tres in adquirenda Latina Grammaticâ inſumit: & in Græca tres menſes? Quia priùs addiſcit Latinam, Græcam poſteà: nam ſi priùs vellet Græcam adquirere, deberet proculdubiò tres, vel quatuor annos in ea inſumere, & in Latinâ paucos menſes. Stat igitur [*& hoc notari volo benè*.] eum, qui vnam ſcit Grammaticam, poſſe aliam quamcumque facillimo negotio addiſcere. Expertus loquor; & ſummas Inſtitutori primo meo gratias ago, quòd me Materni Idiomatis Artem accuratè docuerit, priuſquàm rudimenta Latina. Iudico igitur puerum, antequam linguam peregrinam addiſcat, Vernaculam fore docendum, vt quam cum lacte ſuxerit, arte ſciat. Nulla eſt omninò lingua, cui non ſint partes Orationis octo, ***Nomen***, ***Pronomen***, ***Verbum***, ***Participium***, ***Præpoſitio***, ***Aduerbium***, ***interiectio***, & ***Coniunctio***. Nam cum Græci Articulum addunt, non nouam Orationis partem, ſed Pronominis ſpeciem peculiarem producunt; & cum Hebræi ad Nomen, Verbum, & Millam omnes partes Orationis reducunt, Millæ nomine omnes indeclinabiles voces comprehendunt.

Docendus igitur primò puer eſt Linguam Maternam, & in ipsâ inſtruendus, vt ſciat ſingulas Orationis partes internoſcere, diſtinguereque. Docebitur etiam declinare, Adiectiua ſubſtantiuis adnectere: Verba variare per modos, tempora, & perſonas; quia omnia hæc omnibus ſunt Linguis totius mundi communia.

Pone mihi Puellum Hiſpanum, vel Italum tradi; & vt eum ab ipſis primis rudimentis erudiam, ſic incipio.

EL Arte perficiona a la naturaleza (Angel mio) y asi lo que sabes sin arte, es menester fundarlo bien, para proseguir a delante. Dos facultades son las que ya sabes, y esas mismas, las que quiero perfeicionar esta semana, para que concida la Ortographia, y Grammatica de la lengua Española, facilmente puedas apprender la Latina.

ORTHOGRAPHIA.

L*AS Letras de que vsamos son estas,* A, B, C, D, E, F, G, H, I, j, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, VV, X, Y, Z. *Sus nombres:* A, Be, Ce, De, E, Efe, Ge, Hache, I vocal, Ijota, Ka, Ele, Eme, Ene, O, Pe, Quu, Ere, Esse, Te, V, VV, Equis, Y, Zeda.

Entre estas son vocales; A, E, I, O, V, *o con otro orden* IEOVA, *qua segun los Hebreos es nombre ineffable de Dios.* La K, *y la* VV, *no entran en dicion* Española: *pero tienen dellas necessidad, para explicar algunos nombres proprios Alemanes, los que escriben historias.* El Y, *es character superfluo, y muchos no le admiten en nuestro Abecedario; otros vsan del, y le ponen ya por vocal, y ya por consonante.*

Las consonantes se diuiden en semiuocales y mudas. Los nombres destas empiezan por vocal, y los de aquellas no. Son pues mudas B, C, D, G, K, P, Qu, T. *y semiuocales* F, L, M, N, R, S. *pero las liquidas, son,* L, *y* R.

Es menester, que la pluma se ajuste con la lengua quanto fuere possible, y no es malo tener quenta con la deriuation de los vocablos.

De lo dicho consta como se ha de definir la Ortographia. Decimos, que es Arte de escribir, *o* Modo de escribir bien.

GRAMMATICA.

EL Arte de hablar, *o* El Modo de hablar bien, *asi se llma: y para conseguir su fin. nos enseña, que las partes de la Oracion son ocho;* Nombre, Pronombre, Verbo, Participio, Preposicion, Aduerbio, Interjeccion, *y* Conjuncion.

El Nombre es el que haze, o padesce: El verbo denota la misma accion: y asi quando decimos, Pedro y Iuan corren, *Pedro, y Iuan son nombres; y el correr es verbo. Nombre Substantiuo es el, que significa la misma cosa. Adjetiuo el que la significa determinada a alguna circumstantia como*

L'Arte riduce à perfettione la natura (*Figlio mio*) e perciò bisogna fondar bene tutto quello, che sai senz' arte per poter passar auanti. Due facoltà sono quelle, che già sai, e queste medesime voglio questa settimana ridurre à perfettione, accioche, connosciuta l'Ortografia, e Grammatica della lingua Italiana, possi facilmente imparare la Latina.

ORTHOGRAPHIA.

LE lettere delle quali si seruiamo, sono *A, B, C, D, E, F, G, H, I, j, K, L, M, N, O, P, QV, R, S, T, V, VV, X, Y, Z.* *Gli suoi nomi A, Be, Ce, De, E, Effa, Ge, Hacha, I,* vocale, *jota, Ka, El, Em, En, O, Pe, Quu, Erra, Essa, Te, V, VV, Ixa, Y, Zeta.*

Trà di queste sono vocali *A, E, I, O, V*, ò con altr'ordine *IEOVA*, che appresso gli Hebrei significano l'ineffabile nome di Dio. La lettera *K*, e la *VV.* non entrano in nissuna parola Italiana, però sono necessarie à quelli, che scriuono Historie: per poter tal volta espimere alcuni nomi proprij Alemani. L'*Y*, è vn carattere superfluo, e molti non l'ammettono nel nostro Abecedario; Altri se ne seruono hor per vocale, & hor per consonante.

Le consonanti si diuidono in semiuocali, e mute. Gli nomi di queste cominciano per vocale, e di quelle no. Sono dunque mute *B, C, D, G K, P, Qu, T.* semiuocali *F, L, M, N, R, S,* le liquide sono, *L, & R.*

Bisogna, che la penna s'aggiusti con la lingua quanto sia possibile, e non è fuor di proposito l'hauer sempre riguardo alla deriuatione delli voocaboli.

Dalle cose sopradette consta come si deue definire l'Ortographia, Diciamo, che è *Arte di scriuere*, ouero *Modo di scriuer bene*.

GRAMMATICA.

L'*Arte di parlare*, ouero *il modo di ben parlare*, così si chiama: e per conseguire il suo fine c'insegna, che le parti dell'Oratione sono otto: *Nome, Pronome, Verbo, Participio, Prepositione, Aduerbio, Interiettione, e Coniuntione,*

Il Nome è quello, che fà, e patisce; il Verbo dinota la medesima attione; e così quando diciamo *Pietro, e Giouanni corrono*; Pietro, e Giouanni sono nomi, e il correre è verbo. Nome substantiuo è quello, che significa la medesima cosa; Adiettiuo è quello, che la si-

como Hombre blanco; *porq en esta connexion des vocablos, el Hombre es Substantiuo, y el blanco Adjectiuo. El Nombre Proprio se distingue del Appelatiuo, en que aquel es particular de vna persona, como* Pedro Philipp Ferdinando, *y este conuienea muchos, como* Hombre, Angel Caballo.

El pronombre es vna voz, que se pone en lugar del Nombre; conuiene a saber. Yo, Tu, Aquel; Nosotros, Vosotros, Aquellos. *Estos son Pronombres personales. Possessiuos son* Mio, Tuyo, Suyo; Muestro, Vuestro, Suyo. *Ostensiuos o Demonstratiuos son*, Este, Ese, Esotro, Estotro, Otro, Elmismo, Alguno, *&c. Interrogatiuo?* Quien, *&c. Relatiuo*, El qual Que, *&c. Como si dixessemos*, Yo amo vuestras virtudes; à Paulo estimo, no àlos suyos; los quales me an offendido mucho.

El participio es vn Nombre verbal, que significa accion, o pasion; como Amante, Oyente, Estudiante: Amado, Oydo, Estudiado.

La Prepositiion es vna circunstancia, que precede a los nombres, como Con, Sin, Por, *y otras innumerables. Pongo exemplo*, Con lagrimas, y sin sosiego intercedi por ti, mas Pedro saliò con su intento.

El Aduerbio es vna circumstantia, que modifica al Verbo tales son Velozmente, Precipitadamente, Animosamente; *como si dixeramos*, Francisco corre velozmente, precipitadamente Antonio, y Nicolos lo sigue muy animosamente.

Interiecion es vna particula, que significa varios effectos del animo, Ay! Dios! Iesus!

Coniuncion iunta entre si diuersas partes; como Pedro, e Iuan mi vinieron a veer; *a quel* y *es conjuncion, qua junta à Pedro y Iuan.*

DECLINATIONES.

S*ignifica vno, el Singular, el Plural curhos, como* El Nombre, los Nombres; El Animal, los Animales. *Declinanse desta manera.*

Sing.	*Nominatiuo*,	La Republica.
	Genitiuo,	De la Republica.
	Datiuo,	Para la Rep. [a la Rep.]
	Accusatiuo,	A la Republica.
	Vocatiuo,	O Republica.
	Ablatiuo.	Por la Republica.
Plural.	*Nominatiuo*	Las Republicas.
	Genitiuo,	De las Republicas.
	Datiuo,	Para las Republicas.
	Accusatiuo,	A las Republicas.
	Vocbtiuo,	O Republicas.
	Ablatiuo,	Por las Respublicas.

la significa determinata à qualche circostāza, come sarebbe à dire *Huomo bia nco*, perche in questa cōnessione de' vocaboli l'Huomo è sustātiuo, e'l biāco adiettiuo. Il nome Proprio si distingue dall'appellatiuo, in che quello è particolare d'vna persona, come *Pietro, Filippo Ferdinando*, e questo conuiene à molti, come *Huomo, Angelo, Cauallo*.

Il Pronome è vna voce, che s'vsa in vece del Nome; come sarebbe a dire *Io, Tu, Quello, Noi, Voi, Quelli*. Questi sono pronomi personali. Possessiui sono *Mio, Tuo, Suo, Nostro, Vostro, Suo*. Ostensiui, ò Demonstratiui sono *Questo, Esso, Quest'altro, Cotest'altro, Il medesimo, Qualc'vno*, &c. Interrogatiuo *Chi?* &c. Relatiuo *Il quale, Che*, &c. Come se dicessimo, *Io amo le vostre virtù; Faccio stima di Paolo, non delli suoi, che m'hanno molto offeso.*

Il Participio è vn nome verbale, che significa attione, ò passione, come *Amante, Ascoltante, studente; Amato, Ascoltato, Studiato.*

La Prepositione è vna circostāza, che precede gli nomi, come sarebbe a dire *Con, Sēza, Per*, & altre innumerabili. Dò vn' esempio. *Con lagrime, e senza sparagno di fatica intercedei per te; mà Pietro ne riusci col suo intento.*

L'Aduerbio è vna circostanza, che modifica il Verbo; tali sono *Velocemente, Precipitosamente, Animosamente*. Come se dicessimo, *Francesco corre velocemente, precipitosamente Antonio, e Nicolò gli seguita molto animosamente.*

Interiettione è vna particola, che significa varij affetti dell'animo, come *Ai! Dio! Giesù!*

Coniuntione vnisce trà di se diuerse parti; come *Pietro, e Giouanni mi vennero à visitare.* Quel *E* è coniuntione, che vnisce Pietro, e Giouanni.

DECLINATIONI.

I L Nome Singolare significa vno, il Plurale molti, come *l'Huomo, gli Huomini; l'Animale, gl'Animali*. Si declinano in questa maniera.

Sing.	Nominatiuo,	*La Republica.*
	Genitiuo,	*Della Republica.*
	Datiuo,	*Alla Republica.*
	Accusatiuo,	*La Republica.*
	Vocatiuo,	*O Republica.*
	Ablatiuo,	*Dalla Republica.*
Plural.	Nominatiuo,	*Le Republiche.*
	Genitiuo,	*Delle Republiche.*
	Datiuo,	*Alle Republiche.*
	Accusatiuo,	*Le Republiche.*
	Vocatiuo,	*O Republiche.*
	Ablatiuo.	*Dalle Republiche.*

GENEROS.

SON *siete*, Masculino, Femenino, Neutro; Comun de dos, Comun de tres, Ambiguo, y Epicæno.

El Masculino conuiene a los Varones, y a las cosas, que se conciben o pintan en forma varonil, como Pedro, el Rey, el Otoño, el Rio, *&c.*

El Femenino conuiene a las Mugeres, y a todas las cosas, que se cõciben o pintan en forma mugeril, como, Petronila, la Reina, la Primauera, la Corriente, *&c.*

El neutro, ni conuiene a hembra ni varon, como lo Docto, lo Summo, lo Excelso, *&c.*

Es comun de dos, el nombre appellatiuo, o adietiuo, que conuiene a Varon, y Muger sin differencia, como Poeta, *&c. porque solemos decir*, Poeta fue Homero, y Sappho tambien fue Poeta.

Es Comun de tres el que conuiene a todos tres generos, como Dulce, Grande, *quando decimos*, el Dulce, la Dulce, lo Dulce; el Grande, la Grande, lo Grande.

Es ambiguo, el que no tiene genero determinado; y esto de dos maneras, o mudando significacion, o conseruandola. El puente. *es puente militar.* La puente *es puente hecha en paz.* El mar, *y* la mar *son vna misma cosa: y asi otros muchos.*

El Genero Epiceno conuiene en particular a especies de animales; cuyos nombres, si tienen masculino y femenino no son epicenos; sonlo quando en terminacion masculina, o femenina significan entrambos a dos generos. Estos nombres Toro, Buey, Carnero, Caballo, Perro, *no son Epicenos, sino masculinos, porq; tienen otros femeninos, que les corresponden, conuiene a saber*, Bacca, Oueja, Yegua, Perra. *pero estos* el Lebrel, la Liebre, el Halcon, la Garca, *y otros semeiantes son Epicenos, y debaxo de vn genero comprehenden entrambas especies; porque decimos*, este Lebrel, es Hembra, este Macho, esta Garca, es Macho, esta Hembra, &c.

GENERI.

SOno sette. *Masculino, Feminino, Neutro; Commune di due, Commune di tre; Ambiguo, & Epiceno.*

Il Masculino conuiene a gli huomini, & alle cose, che si concepiscono, ò pingono in forma d'huomo, come sarebbe à dire *Pietro, il Rè, l'Autunno, il Fiume, &c.*

Il Femenino conuiene alle Femine, & à tutte quelle cose, che si concepiscono, ò depingono in forma feminile, come sarebbe à dire, *Petronilla, la Regina, la Primauera*, &c.

Il Neutro, ne conuiene à Femina, ne à Maschio, come sarebbe à dire, *l'istesso, il sublime, l'indiuiduo*, &c.

Commune di due è il Nome Appellatiuo, ò Adietiuo, che conuiene à Maschio, e Femina senza differenza, come sarebbe a dire *Poeta*, &c. perche soliamo dire, *Poeta fù Homero, e Saffo ancora fù Poeta.*

Commune di trè è quello, che conuiene à tutti trè gli generi, come *Dolce Grande*, quando diciamo, *il Dolce, la Dolce, lo Dolce; Il Possibile, la Possibile, lo Possibile.*

L'Ambiguo è quello, che non hà genero determinato; e ciò di due maniere, ò mutando significatione, ò conseruandola, come *Cenere*, che benche per l'ordinario sia feminino, tal volta si pone masculino; e così il Marino nella sua Lira, nel Sonetto à Torquato Tasso [pag. 217. edit. Ven. An. 1621. disse.]

Ou'Amor del suo fuoco il cener serra.

Il Genero Epiceno cõuiene in particolare à specie d'animali, gli cui nomi, se hanno il masculino, e feminino, non sono Epiceni; *all'hora* lo sono, quando in terminatione masculina, ò feminina ambedue significano due generi. Questi nomi *Toro, Bue, Castrato, Cauallo. Cane*, non sono Epiceni, mà masculini, perche hanno altri feminini, che gli corrispondono, come sarebbe à dire, *Vacca, Pecora Caualla Cagna*; Questi però *l'Elefante, il Pesce, la Lepre, la Tortora*, & altri simili sono Epiceni, e sotto d'vn genero comprendono ambedue le specie, perche soliamo dire. *Questo Elefante è femina, questo è maschio; Questa lepre è maschio, e questa è femina*, &c.

CONIVGACIONES.

C*Ada lengua tiene diuerso numero de Coniugaciones; la Española tiene tres, la Latina, y la Italiana quatro, la Hebrea ocho. Tiene dos voces* Actiua, *y* Passiua, *tres partes* Imperfecta, Perfecta, *y* Indiferente *quatro*

modos

CONIVGATIONI.

OGni lingua hà diuerso numero di cõiugationi; La Spagnuola ne hà trè; la Latina, e l'Italiana ne hà quatro, l'Hebrea otto. Ha due voci, *Attiua, e Passiua*: tre parti, *Imperfetta, perfetta, & indifferēte*:

quattro

modos, Indicatiuo, Imperatiuo, ſubiunctiuo, o Optatiuo, *y* Infinitiuo. *La energia de cada vocablo, voz, modo, y tiempo no ſe puede conocer mejor que poniendo vn exemplo.*

CONIVGACION DEL VERBO SVBSTANTIVO.

Indicatiuo:

Preſente. *Yo ſoy, Tu eres, Aquel es. Noſotros ſomos. Voſotros ſoys, Aquellos ſon.*

Preterito imp. *Yo era, Tu eras, Aquel era. Noſotros eramos, Voſotros erays (erades) Aquellos eran.*

Preterito perf. *Yo fui, Tu fuiſte, Aquel fue, Noſotros fuimos, Voſotros fuiſtes, Aquellos fueron.*

Otro Preterito perf. *Yo e ſido, Tu as ſido, Aquel a ſido. Noſotros emos ſido, Voſotros aueis ſido, Aquellos an ſido.*

Preterito mas que perf. *Yo auia ſido, Tu auias ſido, Aquel auia ſido. Noſotros auiamos ſido. Voſotros auiays ſido. Aquellos auiano ſido.*

Futuro imperf. *Yo ſerè, Tu ſeràs, Aquel ſerà. Noſotros ſerèmos. Voſotros ſereys, Aquellos ſeràn.*

Futuro perf. *Yo aurè ſido, Tu auras ſido, Aquel aurà ſido. Noſotros auremos ſido, Voſotros aurèys ſido. Aquellos auràn ſido.*

Imperatiuo.

Preſente y futuro. *Se tu, Sea aquel. Sed voſotros, Sean aquellos.*

Subiunctiuo.

Preſente. *Yo sèa; Tu sèas. Aquel sèa. Noſotros ſeámos, Voſotros ſeáys. Aquellos sèan.*

Preterito imperf. *Yo fuèra ſeria y fuèſe, Tu fuèras ſerias y fueſes. Aquel fuèra ſerìa y fueſe. Noſotros fuèramos, ſeriamos, y fuèſemos, Voſotros fuèrades ſerìades, y fuéſedes, Aqueilos fuéran, ſerían, y fueſen.* Es triforme.

Preterito perf. *Yo aya ſido, Tu ayas ſido, Aquel aya ſido. Noſotros ayamos ſido, Voſotros ayáys ſido, Aquellos ayan ſido.*

Preterito mas que perf. *Yo uviera y uvieſe ſido, Tu uviéras y uvieſes ſido, Aquel uviera y uvieſſe ſido. Noſotros uvieramos, y uvieſemos ſido, Vosotros uvierades y uvieſſedes ſido. Aquellos uvieran y uvieſen ſido.* Es biforme.

quatro modi, *Indicatiuo, Imperatiuo, Subiuntiuo*, ò *Optatiuo*, & *Infinitiuo*. L'energia di ogni vocabolo, voce, modo, e tempo non ſi può conoſcer meglio, che dandone vn eſempio.

CONIVGATIONE DEL VERBO SVBSTANTIVO.

Indicatiuo.

Preſente. Io ſono, Tu ſei, Quello è. Noi ſiamo, Voi ſete, Quelli ſono.

Preterito imperf. Io era, Tu eri, Quello era. Noi erauamo, Voi erauate, Quelli erano.

Preterito perf. Iò fui, *e* ſono ſtato; Tu foſti, *e* ſei ſtato; Quèllo fù, & è ſtato; Noi foſſimo, *e* ſiamo ſtati; Voi foſte, *e* ſete ſtati; Quelli furono, *e* ſono ſtati.

Preterito più che perf. Io ero ſtato, Tu eri ſtato, Quello era ſtato. Noi erauamo ſtati, Voi erauate ſtati, Quelli erano ſtati.

Futuro imperf. Io ſarò, Tu ſarai, Quello ſarà. Noi ſaremo, Voi ſarete, Quelli ſaranno.

Futuro perf. Io ſarò ſtato, Tu ſarai ſtato, Quello ſarà ſtato. Noi ſaremo ſtati, Voi ſarete ſtati, Quelli ſaranno ſtati.

Imperatiuo.

Preſente. Sij tu, Sia quello. Siamo noi, Siate voi, Siano quelli.

Futuro. Sarai tù, Sarà quello. Sarete voi, ſaranno quelli.

Subiuntiuo.

Preſente. Cõcioſia coſa che Io ſia, ò eſſẽdo Io; Tu ſia, ò eſſendo tu; Quello ſia, ò oſſendo Quello. Noi ſiamo, ò eſſendo noi; Voi ſiate, ò eſſendo voi. Quelli ſiano, ò eſſendo quelli,

Preterito imperfetto. Concioſia coſa, che Io foſſi, & ſarei, ò eſſendo Io; Tu foſti, & ſareſti, ò eſſẽdo Tù; Quello foſſe, & ſarebbe, ò eſſendo Quello. Noi foſſimo, & ſareſſimo, ò eſſendo noi; Voi foſte, & ſareſte, ò eſſendo voi; Quelli foſſero, & ſarebbono, ò eſſẽdo quelli.

Preterito perf. Concioſia coſa, ch'Io ſia ſtato, ò eſſendo Io ſtato; Tu ſia ſtato, ò eſſendo Tu ſtato; Quello ſia ſtato, ò eſſendo Quello ſtato; Noi ſiamo ſtati, ò eſſendo noi ſtati; Voi ſiate ſtati, ò eſſendo voi ſtati; Quelli ſiano ſtati, ò eſſendo quelli ſtati.

Preterito più che per. Concioſia coſa, che io foſſi ſtato, & ſarei ſtato, ò eſſendo io ſtato; Tù foſſi ſtato, & ſareſti ſtato, ò eſſendo tu ſtato; Quello foſſe ſtato, & ſarebbe ſtato, ò eſſendo quello ſtato. Noi foſſimo ſtati, & ſareſſimo ſtati ò eſſẽdo noi ſtati; Voi foſte ſtati, & ſareſte ſtati, ò eſſendo voi ſtati; Quelli foſſero ſtati, & ſarebbero ſtati, ò eſſendo quelli ſtati.

Futuro perf. *Yo auria sido, Tu aurias sido, Aquel auria sido. Nosotros auriamos sido. Vosotros auriays (auriades) sido, Aquellos aurian sido.*

Infinitiuo.

Presente. *Sêr. Seer.*

Preterito. *Auer sido.*

Participio (tiene todos los tiempos.) *El que es, El que era, El que fué, El que ha sido. El que auia sido, El que será, El que haurá sido.* Y puede tener los tienpos tanbien dal subiunctiuo.

SVPINO. *Asêr.*

E*Sta es la Conjugacion del Verbo Substantiuo. Es menester para maior claridad, y facilidad saber tambien como se conjugan otros verbos.*

CONIVGACION DEL VERBO ADIECTIVO.

T*Iene tres Conjugaciones*: AR. ER. IR. *como* Amár, Leér, Oír. *Bastará explicar la primera.*

ACTIVA. *Indicatiuo.*

Presente. *Amo, amas, ama, amamos. amays, aman.*

Preterito imperf. *Amaba, amabas, amaba, amabamos, amabays (amabades) amaban.*

Preterito perf. *Amé, amáste, amó, amástis, amáron.*

Otro preterito perf. *E amado as eis (aueis) amado, an amado.*

Preterito mas que perf. *Auia amado, auias amado*, &c.

Futuro Imp. *Amaré, amarás, amará, amarémos, amaréis, amarán.*

Fututo perf. *Auré amado, aurás amado, aurá amado*, &c.

Imperatiuo.

Presente y Futuro. *Ama tu, Ame aquel. Amad vosotros, Amen aquellos.*

Subiunctiuo.

Ptesente. *Ame, ames, ame, amémos, améys, amen.*

Præterito imperf. *Yo amára amaria y amase Tu amáras amarias y amases. Aquel amara amaria y amase. Nosotros amáramos amariamos, y amasemos. Vosotros amarades amariamos, y amasemos. Aquellos amaran amarian y amasen.* Es triforme.

Preterito perfecto. *Yo aya amado. ayas, aya*, &c.

Pre-

Futuro. Quando io sarò, & sarò stato; Tu sarai, & sarai stato; Quello sarà, & sarà stato; Noi saremo, & saremo stati; Voi sarete, & sarete stati; Quelli saranno, & saranno stati.

Infinitiuo.

Presente. Essere.

Preterito perf. Essere stato.

Participio (tiene tutti gli tempi) Quello, che è, quello, che era, quello, che fù, quello, che è stato, quello, che era stato, quello, che sarà, quello, che sarà stato: *e può tener ancora gli tempi del Subiuntiuo.*

SVPINO. Ad essere.

QVesta è la Coniugatione del Verbo Substantiuo. Bisogna adesso per maggior facilità è chiarezza saper ancora come si coniugano altri Verbi.

CONIVGATIONE DEL VERBO ADIETTIVO.

TIene quatro Coniugationi. Are. ERE. ERE. IRE: come sarebbe à dire *Amare, vedere, Leggere, Vdire.*

ATTIVA. Indicatiuo.

Presente. Amo, ami, ama, amiamo, amate, amano.

Preterito imperf. Amauo, amaui, amaua. Amauamo, amauate, amauano.

Preterito perfetto. Amai, amasti, amò: Amassimo, amaste, amarono.

Altro preterito perfetto. Hò amato, hai amato, hà amato; Habbiàmo amato, hauete amato, hanno amato.

Preterito più che perfetto. Haueuo amato, haueui amato, haueua amato; Haueuamo amato, haueuate amato, haueuano amâto.

Futuro imperf. Amarò, amarai, amarà. Amaremo, amarete, amaranno.

Futuro perfetto. Hauerò amato, hauerai amato, hauerà amato; Haueremo amato, hauerete amato, haueranno amato.

Imperatiuo.

Presente, e futuro. Ama tu, ami quello, Amate voi, amino quelli.

Subiuntiuo.

Presente. Io ami, tu ami, quello ami. Noi amiamo, voi amiate, quelli amino.

Preterito imperf. Io amassi, amarei, ò amando io; Tu amassi, amaresti, ò amando tu; Quello amasse, amarebbe, ò amando quello. Noi amassimo, amaressimo, ò amando noi; Voi amaste, amareste, ò amando voi; Quelli amassero, amarebbono, ò amando quelli.

Preterito perfetto. Io habbia amato, ò hauendo io amato, *&c.*

Preterito

Preterito mas que perf. *To uviese amado. Tu uvieses amado*, &c.

Futuro perfecto. *To auria amado. Tu aurias amado*, &c.

Infinitiuo.

Presente. *Amar.*

Preterito. *Auer amado.*

Participio. *El que ama. El que amaba*, &c. por todos los tienpos.

Supino. *A amar.*

PASSIVA.

Componese del verbo substantiuo y del participio passiuo Amado. *como.*

Indicatiuo. *To soy amado. Era amado, Fuy amado. E sido amado. Auia sido amado. Sere amado. Auré sido amado.* Estos son todos los tienpos del Indicatiuo.

Imperatiuo. *Seas amado. Sea amado. Sed amados. Sean amados.*

Subiuntiuo. *To sea amado. Fuera seria, y fuese amado. Aya sido amado. Fuese amado. Auria sido amado.*

Infinitiuo. *Sêr amado. Auer sido amado.* Participio sing. *Amado, amada.* Plur. *Amados, amadas.* Tienpos del Participio. *El que es amado, el que era amado, el que fue amado*, &c.

Supino. *A sêr amado.*

SYNTAXIS.

E*S arte, que junta las partes de la Oracion entre si. I entre otras especiales estas reglas siruen in otras lenguas.*

I. El *Substantiuo y Adietiuo an de concordar en genero numero y caso; como quando decimos*, Este libro es de la Bibliotheca antigua, o es de la antigua Bibliotheca. *donde si vee que aquel nonbre* antigua *conuiene en genero, numero y caso, con el nombre* Bibliotheca.

II. El *Nombre, y el verbo concuerdan en numero y persona. como.* Tu amas, Vosotros soys amados, Francisco viene. *Todos los nombres substantiuos, y adiectiuos casi siempre se construen en tercera persona.*

III. El *Relatino* Que *es indeclinable; pero los Relatiuos*, El qual, la qual, lo qual: Los quales, las quales, lhs quales, *y* el que, la que, *&c. nos daran luz en otras lenguas lenguas; A de concordar con su antecedente el Relatiuo en genero y numero. Pongo exemplo.* Pedro, el que vino ayer Maria la que se casò con Frederico. Di Dineros: los que merecia, y no mas. Padesce el hombre miserias, las que quiere, y quando quiere; porque en su mano esta ser dicho so y bien auenturado.

Del

Preterito più che perf. Io haueſſi, & haurei amato; Tu haueſſi, & haureſti amato, Quello haueſſe, & hauerebbe amato, *&c.*

Futuro perfertto. Io hauerò amato, *&c.*

Infinitiuo.

Presente. Amare.

Preterito. Hauer' amato.

Participio. Quello, che ama; quello, che amaua, *&c. per tutti gli tempi.*

Supino. Ad amare.

PASSIVI.

Si compongono del Verbo Substantiuo, e del participio passiuo *Amato*, come sarebbe à dire.

Indicatiuo. Io son amato, io era amato; io fui amato, io son stato amato; io ero stato amato; io sarò amato, io sarò stato amato; *Questi sono tutti tempi del modo Indicatino.*

Imperatiuo. Sij amato. Sia amato. Siate amati. Siano amati.

Subiuntiuo. Io sia amato; io fossi, e sarei amato; io sia stato amato; io fossi, e sarei stato amato; io sarò stato amato.

Infinitiuo. Essere amato. Essere stato amato.

Participio sing. Amato, Amata. *Plur.* Amati, Amate. *Tempi del participio.* Quello, che è amato. Quello, che era amato. Quello, che fù amato, *&c.*

Supino. Ad esserè amato.

SYNTAXIS.

E' Arte, che vnisce le parti dell'Oratione trà di se. E trà altre speciali queste regole seruono in altre lingue.

I. Il Substantiuo, & Adietiuo hanno da concordare in genero numero, e caso; come quando diciamo. *Questo libro è della Biblioteca antica, ò dell'antica Biblioteca.* doue si vede che quel nome *antica* conuiene in genere, numero, e caso con il nome *Biblioteca.*

II. Il Nome, & il Verbo concordano in numero, e persona, come sarebbe à dire, *Tu ami, Voi sete amati, Francesco viene.* Tutti gli nomi Substantiui, & adietiui quasi sempre si construiscono in terza persona.

III. Il Relatiuo *Che* è indeclinabile; mà gli Relatiui, *Il quale, la quale, lo quale: li quali, le quali, li quali* e *Quello, che, quella che*, &c. ci daranno lume nell'altre lingue. Hà da concordare col suo antecedente il Relatiuo in genere, e numero pongo esempio. *Pietro quello, che venne hieri. Maria, quella, che si maritò con Francesco. Diedi denari, quelli che meritaua, e non più. Patisce l'huomo miserie, quelle, che vuole, e quando vuole; perche è in sua mano l'essere fortunato, e beato.*

Del

Del Genitiuo.

IV. *Quando dos nombres se juntan y el vno significa al posseedor, el otro la cosa possedida; este se pondra en el caso, que otras reglas pidieren, mas el posseedor se a de poner en genitiuo. como,* Dieronme la capa de Pedro, el sombrero de Iuan.

Del Datiuo.

V. *Siempre la cosa o persona a quien se da daño o prouecho se pone en datiuo. Como,* Este libro es para ti. Yo te dare a ti muchas cosas.

Estas paresce ser Reglas generales en casi todas lenguas, o por lo menos recibidas tambien en la lengua latina, y asi no pongo mas, que no quiere poner particulares.

Del Genitiuo.

IV. Quando due nomi si vniscono: e l'vno significa il Possessore, e l'altro la cosa posseduta; questo si porrà nel caso, che altre regole richiederanno, mà il Possessore si hà da porre in genitiuo. Per essempio, *Mi diedero il mantello di Pietro, il capello di Giouanni.*

Del Datiuo.

V. La cosa, ò persona à chi si dà danno, ò vtile sempre si pone in datiuo. Per esempio *Questo libro è per te. Io ti darò molte cose.*

Pare che queste siano Regole generali in quasi tutte le lingue, ò almeno riceuute ancora nella lingua Latina, e perciò non aggiongo altre, non volendo porre regole particolari.

SIC instruerem Studiosum Hispanum, vel Italum: quem multùm iuuabit exactior linguę propriæ cognitio, vt adquirat alienas.

An-ne Ego primus huius Methodi inuĕtor? Assero, nego. Sunt enim in ipsa, quæ inueni, sunt quæ nō inueni, sed exposui; nā etiā veteres tametsi hanc non inierint viā, ineundā putauerunt.

Cornelius Valerius *lib.* 1. *in Prol.* sic infit *erunt fortasse, qui prælegendum aliquid initio putabunt, etiam ante prima Grammatices elementa: quibus hactenus assentiemur, vt præcepta non longo internallo subsequantur.* Ecce viderunt illi, Institutiones Grammaticas vacillare, & præuiā aliquā instructione, & prolusione egére; sed quid deberet prælegi, aut non prælegi, non obseruarunt; at insinuarunt saltem aliqui, & inter ipsos Cornelius Valerius adlegatus. *Sed hic illud præterea nobis admonendi sunt, atque etiam quo facilius impetremus, orandi liberales, & pij, atque eruditi puerilium studiorum formatores (nam hos tātum præfici pueris ingenuis optamus) vt prima illa rudimenta sermone Vernaculo propriè, ac perspicuè pueris explicent, eademq; sine acerbitate sæpiùs inculcata repetant.* Ecce sub initium solam Vernaculam linguam Cornelius approbat; mox vtramque tandem solam Latinam. De vtrâque sic. *Tantisper* (Præceptor) *dum rudimenta prima diligenter explanat, vtrâque linguâ simul, & latinâ, & Vernaculâ vti velimus, quod ipsum nos experti perutile fuisse cognouimus.* Et posteà, *Consuescant pueri latinè loqui; nihil audiant linguâ patriâ dictum, quod non continuò latinè reddatur à Præceptore sermonis vtriusque bene docto.* Ait post pauca, *Nobis omnia in docendo sunt ad captum puerorum accommodanda, & imprimis est cauendum, ne tenera ingenia præceptis oneremus: præstat in his tradendis interdum de iustâ Artis viâ, quam præscripsit Methodus, paululùm deflectere, quàm puerorum vtilitatem, quæ potior nobis esse debet, negligere.* At Ego iustam Artis viam, & præscriptam à Methodo nunquam illam dicturus sum, quæ inutilis, aut perniciosa; nam cum Methodi finis sit Studiorum vtilitas, quæ hanc pueris vtilitatem inuidet, non est perfecta Methodus, sed potiùs quæ corrigi debeat.

En videris omnia optari à Cornelio, quæ præstitimus. Primis Linguæ Latinæ rudimentis Vernaculæ Linguæ Institutiones breues præmisimus quantæ sufficiant formæ potiùs intelligendæ, quàm materiæ, nam hanc præsciri ponimus. Posteà ipsam Grammaticam Isagogen duplici charactere distinximus, omniaq; quæ cursiuo sunt posita (nam exempla semper debent latina esse) aut solùm linguâ Patriâ, aut vtrâque tradi desideramus: qui nihilominùs consulimus, ne in Gimnasio permittantur aliter quàm latinè disputare, vel agere.

At inquies nec labia mouere poterunt, qui syllabarum quantitates ignorent, & tamen hæ solent sæpè post septennium dictari. Hęc ratio vrsit nonnullos, qui subdubitauere, an-ne deberent Prosodiam Orthographiæ subiungere, illamq; primam dilucidare. At nobis Cornelius placuit; ait enim. *Prosodiæ tractationi rectè, & vtiliter postremum dedisse locum videmur. Interim pueri ex docti Præceptoris emendatâ pronunciatione, & ex declinationibus, atq; coniugationibus benè pronunciando perceptis, quantum opus fuerit facilè paulatim discent.* Et vt video pueri etiam in ipso Grammaticæ addiscendæ limine Prosodiæ cognitione indigent; eos vult Cornelius à labio Præceptoris pendere: nos faciliùs, & aptiùs omnium syllabarum quantitatem notauimus, vt cum lacte incrementorum varietatem, & quantitatem sugant, ne posteà indigeant alijs regulis, vt eas cognoscant. Et quia vocali accĕtū nulla dictio carere potest, hac regulâ linguas studiosorum dirigo.

Conside-

Considerandа est penultimæ syllabæ quantitas. Si longa fuerit in ipsâ erit vocalis accentus, si brevis in antepenultima.

Hîc imbibitur tota accentuum doctrina, & ut illam intelligas adnotato in calamo esse tres accentus; unum in linguâ. Calamus exprimit Grauem Acutum Circumflexum, hoc modo, *Longè*, *Longíssimus*, *Longâ*, de quibus agemus alio loco; at lingua alio diuersissimo utitur, quem uocalem uolui dicere, ne cum reliquis confunderetur. Hunc nunquam Latinus in fine collocat; non enim audiendi illi sunt; qui in aduerbio *Aliàs* acuunt ultimam; nam si *aliàs* ab *álias* debet distingui, etiam *Longè*, *Doctè*, *Facilè*, & innumera Aduerbiorum multitudo à nominibus è quibus orta. Manet ergo solam penultimam esse considerandam, quæ acui uoce debet, si sit longa; uel aliàs sequi accentum efferendum in antepenultimâ.

GRAMMATICA
LINGVAE LATINAE.

VÆSTIO illa diu vexans & vexata, quæ inquirit, *Quo debeant modo proferri literæ Latinæ?* solutionem nô habuit, nec olim habitura est. Omnes illas proferimus ferè vt maternas, & dû Germani Hispanos rident, quod suaviter voces Latinas proferant: rident Germanos illi, quòd duriùs loquantur, quàm deberent. Si petat ab Hispano Germanus, cur literas non proferat duriùs: petet ab illo Hispanus, cur non proferat leniùs. Et hanc ob rem Hispani vt maternam, sic etiam Latinam Græcamq; Linguam pronunciare permissi: alijs (Germanis, Gallis, Italis, &c.) Latinam, Græcam, & quascumque alias linguas proferre materno accentu & labio permittemus.

Interim hoc vnicum monere volumus; apud omnes receptum, vt *ti* sequenti aliâ vocali, proferatur vt *ci*; scribimus enim *Lucretia*, *Lucretiæ*; *Laurentius*, *Laurentij*, *Laurentio*, &c. & proferimus *Lucrecia*. *Lucrecie*. *Laurencius*. *Laurencij*. *Laurencio*. Hoc etiam addere: diphthongos *æ* & *œ* sonare simpliciter vt *e*.

His ergo præmissis studiosus, qui iam ex arte didicit Linguam Maternam, & desiderat adquirere Latinam, notare debet tot esse partium Orationis in Latinâ, quàm in Hispaniâ aut Italiâ. Tot nomina habere numeros: tot casus: tot verba voces, tot modos, tot tempora: &, si non vno, & eodem modo, saltem paralello & analogo Linguas istas profluere. Et, si hoc benè intelligat & supponat, magnam lucem adquiret, & in linguæ Latinæ adquisitione nec tenebras nec moras reperiet. Ergo ab inferiori incipiendo per gradus ad sublimiora progrediamur.

DECLINATIONES.

Qvinque ſunt. I. *Muſa*. II. *Dominus, Templum*. III. *Sermo, Tempus*. IV. *Senſus, Genu* V. *Dies*. Prima & vltima neutra non habent. Solent hic aliqui addere de-linationes Græcas, quas nunc non eſſe neceſſa-as putamus; rara enim Græca nomina Latio onantur, quin lege Latinâ declinentur.

Prima Declinatio.

Caſus	N.	G.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing.	*ă*	*æ*	*æ*	*am*	*ă*	*â*
Plur.	*æ*	*ârum*	*īs*	*ās*	*æ*	*īs*

	Singularis		Plutalis
N.	*Mūsă*	N.	*Mūsæ*
G	*Mūsæ*	G	*Mūsārum*
D	*Mūsæ*	D	*Mūsīs*
Ac	*Mūsam*	Ac.	*Mūsās*
V	*Mūsă*	V.	*Mūsæ*
Ab.	*à Mūsâ*	Ab.	*à Mūsīs*

Vocativus ſingularis Latinus deſinit in A brev. Græcus verò in A long.

Accentus vocalis in Genitivo plur. afficit penultimam: in cæteris caſibus ſicut in Nominativo.

Secvnda Declinatio.

Caſus	N.	C.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing	*ŭs*	*ī*	*ō*	*um*	*ĕ*	*ō*
Plur.	*ī*	*ōrum*	*īs*	*ōs*	*ī*	*īs*

	Singularis		Pluralis.
N.	*Dŏmĭnŭs*	N.	*Dŏmĭnī*
G.	*Dŏmĭnī*	G.	*Dŏmĭnōrum*
D.	*Dŏmĭnō*	D.	*Dŏmĭnīs*
Ac.	*Dŏmĭnum*	Ac.	*Dŏmĭnōs*
V.	*Dŏmĭnĕ*	V.	*Dŏmĭnī*
Ab.	*à Dŏmĭnō*	Ab.	*à Dŏmĭnīs.*

Multi Critici ablativos ſing. & plur. primæ & ſecundæ Declinationis circumflectunt.

Accentus vocalis in Genit. plurali acuit penultimam: in cæteris, vt in Nominativo.

Neutrorum Declinatio.

Habent tres caſus ſimiles (Nom. Acc. & Voc.) qui in plurali deſinunt in A. aliàs declinantur vt *Dŏmĭnŭs*.

Caſus	N.	G.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing.	*um*	*ī*	*ō*	*um*	*um*	*ō*
Plur.	*ă*	*ōrum*	*īs*	*ă*	*ă*	*īs.*

Sic *Templum Pĕlăgŭs*, &c.

Tertia Declinatio.

Caſus	N.	G.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing.	*ō*	*ōnĭs*	*ōnī*	*ōnem*	*ō*	*ônĕ*
Plur.	*ōnēs*	*ōnum*	*ōnĭbŭs*	*ōnēs*	*ōnēs*	*ōnĭbŭs.*

	Singularis		Pluralis.
N.	*Sermō*	N.	*Sermōnēs*
G.	*Sermōnĭs*	G.	*Sermōnum*
D.	*Sermōnī*	D.	*Sermōnĭbŭs*
Ac.	*Sermōnem*	Ac.	*Sermōnēs*
V.	*Sermō*	V.	*Sermōnēs*
Ab.	*Sermônĕ*	Ab.	*Sermōnĭbŭs*

Accentus vocalis in Dativo, & Ablativo plur. acuit antepenultimam: in cæteris ſequitur Genitivum.

Neutrorum declinatio.

Habent etiam tres caſus ſimiles, qui in plurali deſiuunt in A. in cæteris declinantur vt *Sermo*

Caſus	N.	G.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing.	*ŭs*	*ŏrĭs*	*ŏrī*	*ŭs*	*ŭs*	*ŏrĕ*
Plur.	*ŏră*	*ŏrum*	*ŏrĭbŭs*	*ŏră*	*ŏră*	*ŏrĭbŭs*

Sic *Tempŭs*, *Dĕcŭs*, *Vlcŭs*, &c.

Qvarta Declinatio.

Caſus	N.	G.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing.	*ŭs*	*ûs*	*ŭī*	*um*	*ŭs*	*ū*
Plur.	*ūs*	*ŭum*	*ĭbŭs*	*ūs*	*ūs*	*ĭbŭs*

	Singularis.		Pluralis.
N.	*Sensŭs*	N.	*Sensūs*
G.	*Sensûs*	G.	*Sensŭum*
D.	*Sensŭī*	D.	*Sensĭbŭs*
Ac.	*Sensum*	Ac.	*Sensūs*
V.	*Sensŭs*	V.	*Sensūs*
Ab.	*à Sensū*	Ab.	*à Sensĭbŭs.*

Accentus vocalis in Dat. ſingul. & in genit. Dat. & Abl. plurali acuit antepenultimam: in cæteris vt in Nominativo.

Neutrorum Declinatio.

In ſingulari omnes caſus terminantur in V. in plurali habet Nom. Acc. & Voc. in A. in cæteris ſunt, vt *Sensŭs*.

Caſus	N.	G.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing.	*ū*	*ū*	*ū*	*ū*	*ū*	*ū*
Plur.	*ŭă*	*ŭum*	*ĭbŭs*	*ŭă*	*ŭă*	*ĭbŭs*

Qvinta Declinatio.

Caſus	N.	G.	D.	Ac.	V.	Ab.
Sing.	*ēs*	*ēī*	*ēī*	*em*	*ēs*	*ē*
Plur.	*ēs*	*ērum*	*ēbus*	*ēs*	*ēs*	*ēbŭs*

	Singularis		Pluralis.
N.	*Diēs*	N.	*Dĭēs*
G.	*Dĭēī*	G.	*Dĭērum*
D.	*Dĭēī*	D.	*Dĭēbŭs*
Ac.	*Dĭem*	Ac.	*Dĭēs*
V.	*Dĭēs*	V.	*Dĭēs*
Ab.	*Dĭē*	Ab.	*Dĭēbŭs.*

Poetæ Genit. ſing. aliquando habent *Dĭē*. Virg.

Libra die, ſomnique pares vbi fecerit horas.

In Genit. Dat. ſing. & Genit. Dat. & Ablat. plur. accentus vocalis acuit penultimam: cæteri caſus, vt in nomin.

Hæ

HÆ sunt substantivorum nominum Declinationes; in quibus adnotare oportet, neutra sequi formam aliorum nominum, hoc excepto, quod in vtroque numero habeant tres casus similes. (videl. No. Ac. vo.) Easdem etiã declinationum formas sequuntur Adiectiva; considera sequentia exempla.

N. *Bŏnŭs, bŏnă, bŏnum*, declinatur vt *Dŏmĭnŭs, Mūsă, Templum.*

Nom. *Brĕvĭs*, & *brĕvĕ*. Abl. *ā brĕvī* declinatur, vt *Sermŏ, Tempŭs*.

Nom. *Brĕvĭŏr, & brĕvĭŭs*. Abl. *ā brĕvĭōrĕ, vel brĕvĭōrī*, similiter vt *Sermŏ, Tempŭs*.

Nom. *Fœlix, īcis*. Abl. *īcĕ, vel icī*, etiam vt *Sermo, Tempus*. Eodemque omninò modo adiectiva in AS, vt *Arpinas Fulginas*. Abl. *ātĕ & ātī*.

Nom. *Amans, ntis*. Abl. *ăb ămantĕ vel ămantī* etiam vt *Sermŏ, Tempŭs*. Nec scio cur hîc diutiùs debeamus inhærere.

IRREGVLARIA.

Sing. nom. *Hæc Dŏmŭs*. gen. *mī, vel mûs*. dat. *mō* l. *mŭi*. Ac. *mum*. V. *mŭs*. Ab. *mō*. Plural. nom. *dŏmūs*. gen. *mōrum*. l. *mŭum*. D. *mĭbŭs*. Ac. *mōs*. l. *mūs* V. *mūs*. Ab. *mĭbŭs*.

Pluraliter nom. *Dŭŏ, æ, ŏ*. gen. *ōrum, ārum, ōrum*. D. *ōbŭs. ābŭs, ōbŭs*. Ac. *ōs, ās, ŏ*. Voc. *ŏ. æ. ŏ*. Ab. *ōbŭ, ābŭs. ōbŭs*. In *Duo* poterit *O* produci.

Pluraliter nomin. *Ambŏ, æ, ŏ*. in omnibus vt *Dŭŏ*. [*N.B.* in *Ambo* vltima est brevis.

Sing. nom. *ĕgŏ*. gen. *mĕī*. D. *mĭhĭ*. l. *mī*. Ac. *mē*. Abl. *ā mē*. Plur. nom. *Nōs*. gen. *nostrum*. l. *nostrī*. D. *nōbīs*. Ac. *nōs*. Ab. *ā nōbīs*.

Sing. nom. *Tū*. ge. *tŭī*. D. *tĭbĭ*. Ac. *Tē*. V. *tū*. Ab. *ā tē*. Plur. nom. *Vōs*. gen. *vestrum*, l. *vestrī*. D. *vōbīs*. Ac. *vōs*. V. *vōs*. Ab. *ā vōbīs*.

Singul. & Plur. genit. *Sŭī*. D. *Sĭbĭ*. Ac. *sē*. Abl. *ā sē*.

Sing. nom. *Hĭc, hæc, hŏc*. gen. *hūiŭs*, D. *hŭic* Ac. *hunc, hanc, hŏc*. Abl. *ăb hōc, hāc, hōc*. Plur. no. *hī, hæ. hæc*. gen. *hōrum, hārum, hōrum*. dat. *hīs*. acc. *hōs, hās, hæc*. ab *ăb hīs*. [*Huic* est (—) sæpe Virgilio: & est (*vv*) Paulino.]

Sing. nom. *ĭs, ĕă, ĭd*. gen. *ēiŭs*. dat. *ĕī*. acc. *ĕum, ĕam, ĭd*. ab. *ăb ĕō, ĕā, ĕō*. Plur. nom. *ĕī*, l. *iī*. *ĕæ, ĕă*, gen. *ĕōrum, ĕārum, ĕōrum*. dat. *ĕīs*, l. *iīs*. acc. *ĕōs, ĕās, ĕă*. ab. *ăb ĕīs*, l. *iīs*.

Singul. nom. *īdem, ĕădem, ĭdem*, vt *Is, ea, id*. videlicet. gen. *ēiusdem*, dat. *ĕīdem*, &c.

Sing. nom. *Mĕŭs, ă, um*. voc. *mī*, l. *mĕŭs, mĕă, mĕum*. vt *Bŏnŭs, ă, um*. t vocat. *Meus* rarus est.]

Etiam vt *Bŏnŭs, ă, um*. declinantur, *Tŭŭs, ă, um*. *Sŭŭs, ă, um*; *Nostĕr, tră, trum*: *Vestĕr, tră, trum*. Reperiuntur nonnulla Adiectiva, quæ quamvis sequantur *Bŏnŭs, ă, um*, habent nihilominus genitivum in *īŭs*, & dativum in *ī*. talia sunt.

Vnŭs, ūnă, ūnum. ūnīŭs, ūnī.
Sōlŭs, sōlă, sōlum. Sōlīŭs, sōlī.
Tōtŭs, tōtă, tōtum. Tōtīŭs, tōtī.
Nullŭs, nullă, nullum. Nullīŭs, nullī.
Vllŭs, vllă, vllum. Vllīŭs, vllī.
Aliŭs, ăliă, ăliŭd. ălīŭs, ăliī, l. *ălī*.
Altĕr, altĕră altĕrum, Altĕrīŭs, Altĕrī.
Vtĕr, ūtră, ūtrum, ūtrīŭs ūtrī.
Vterq; ūtrăq; ūtrumq; ūtrīusq; ūtrīq;
Istĕ, istă, istŭd. Istīŭs, istī.
Illĕ, illă, illŭd. Illīŭs, illī.
Ipsĕ, ipsă, ipsum. Ipsīŭs, ipsī.

Puncta posui, qualia Oratores proferunt: & vt dem regulam aliquam generalem sic inquam.

In genitivo *Altĕrīŭs* semper est brevis penultima: in *Alīus*, semper longa. In genetivis cæteris in *ius* penultima apud Oratores est longa, & apud Poëtas indifferens.

Altĕrŭtĕr variat secundam partem: interim habet gen. *Altĕrŭtrīŭs* vel *Altĕrĭŭs-ŭtrīŭs*. dat. *Altĕrŭtrī*. &c.

Pronomen interrogativum. Sing.
N. *Quĭs vel quī, quæ, quŏd* vel *quĭd*.
G. *Cuĭŭs*
D. *Cŭī*
Ac. *Quem, quam, quŏd* vel *quĭd*
Ab. *ā Quō quā quō* vel *quī*. Plur.
N. *Quī, quæ, quæ*,
G. *Quōrum, quārum, quōrum*.
D. *Queis*, vel *quis*, vel *quĭbŭs*.
Ac. *Quōs, quās, quæ*.
Ab. *Queis*, vel *quis*, vel *quĭbŭs*.

Dativus *Cui*, vel est dissyllabon, (*vv*) vel monosyllab. (—)

In abl. dicimus sæpe *Quīcum*, & aliquando *Quibuscum*.

Pronomen Relativum *Quī quæ quŏd*, sumitur ex Interrogativo, ablatis vocibus, *quis* & *quid*.

Pronomen *Quĭs*, l. *quī* hæc sequuntur composita.

Quisnam, quænam, quodnam, l. *quidnam*.
Quispĭam, quæpĭam, quodpĭam, l. *quidpĭam*.
Quisquĕ, quæquĕ, quodquĕ, l. *quidquĕ*.
Alĭquĭs, ălĭquă, ălĭquŏd, l. *ălĭquĭd*.
Ecquĭs, ecquă, ecquŏd, l. *ecquĭd*.
Nĕquĭs, nĕquă, nĕquŏd, l. *nĕquĭd*.
Sīquĭs, sīquă, sīquŏd, l. *sīquĭd*.
Quisquĭs, quæquæ, quŏdquŏd, l. *quidquĭd*.
ūnusquisquĕ, ūnăquæquĕ, &c.
Ecquisnam, ecquænam, &c.

Aliquis, Equis, Nequis, Siquis, habēt *N.* fœm. singularem, & nom. & acc. neutrum pluralem, non in *æ*, sed in *a*.

Pronom nis *quī, quæ, quŏd*, hæc sunt composita, *quīcumquĕ, quīdam, quīlĭbĕt, quīvīs*.

COMPARATIVA, ET SVPERLATIVA.

VT formentur, considerandæ sunt terminationes. Nos præcipuas subscribimus.

VS. I. *Dignŭs, gnī. gnĭŏr, gnissĭmŭs*
IS. IS. *Brĕvĭs, vĭs. vĭŏr, vissĭmŭs.*
ER. ERI. *Tĕnĕr, nĕrī. nĕrĭŏr, nerrĭmŭs.*
ER. ERIS. *Cĕlĕr, lĕrĭs, lĕrĭŏr, lerrĭmŭs.*
ER. RI. *Pulchĕr, chrī. chrĭŏr, cherrĭmŭs.*
ER. RIS. *ācĕr, crĭs. crĭŏr, cerrĭmŭs.*

Carent Comparativo & Superlativo nomina finita in *Bundŭs, dĭcŭs, cŭs, fĕr, Fĭcŭs, gĕr, ĭvŭs*, vt *Cōgĭtābundŭs, Mălĕdĭcŭs, Aurĕŭs, Crŭcĭfĕr, Magnĭfĭcŭs, Sceptrĭfĕr, Actīvŭs*, quoniam *Mălĕdīcentĭŏr, tissĭmŭs, Mălĕvŏlentĭŏr, tissĭmŭs, Magnĭfĭcentĭŏr, tissĭmŭs*.

tissĭmŭs, oriuntur, à *Mălĕdīcens*, *Mălĕnŏlens*, & antiquo *Magnĭfĭcēns*. Irregularia sunt.

Bŏnŭs,	*mĕlĭŏr*;	*optĭmŭs*.
Mălŭs	*pēiŏr*	*pessĭmŭs*.
Magnŭs	*māiŏr*	*maxĭmŭs*.
Parvŭs	*mĭnŏr*	*mĭnĭmŭs*.
Multum	*plūs*	*plūrĭmum*.

De Comparatiuorum, & superlatiuorum significatione nihil scribo, nulla enim lingua est, quæ illis omninò careat.

De Casuum irregularitate.

SVnt &, aliqua nomina, quæ interdum deuiant à communibus Tabulis, & debuerunt notari, ne in eorum variatione oberremus.

PRIMA DECLINATIO.

Est *Mūsă*, & in ea veteres formabant Genitivum in *AS*, & *āī* & Dativum, & Ablativum plur. in *āBŭS*. hodie retinemus Genit. *Fămĭlĭas*, cùm dicimus *Pătĕr*, vel *Mātĕr fămĭlĭas*. & in plurali *Lībertābŭs*. *Dĕābŭs*. à nominibus *Lībērtă Dĕă*. Addunt alij *Fīlĭābŭs*, *Mūlābŭs ĕquābŭs Nātābŭs*. Sub iungam Ecclesiasticos dicere *Fămŭlābŭs* & *ănĭmābŭs*. quos iure suo vti, aut etiam abuti per mittamus.] Si tollatur sensûs ambiguitas, hi casus non finiuntur in *abus*. optimè enim dicimus, *Impĕrātor dĕdit thēsaurōs dŭābŭs fīlĭīs*.

SECVNDA DECLINATIO.

Est *Dŏmĭnŭs*. cuius formam imitantur Nomina in *ER*, *IR*, *VR*, *VS*, *VM*. vt *Pŭĕr*, *pŭĕrī*, *ĭbēr ĭbērī*. *Celtĭbēr*, *celtĭbērī*. *Armĭgĕr*, *armĭgĕrī*. *Signĭfĕr*, *signĭfĕrī*. *Vĭr*, *vĭrī*. *Dŭūmvĭr*, *dŭūmvĭrī*. *Sătŭr*, *sătŭrī*. Et sine incremento *Făbĕr*, *făbrī*, *Lĭbĕr*, *lĭbrī*. *Călămŭs*, *călămī*. *Tectum*, *tectī*. Olim omnia desinebant in *VS* vt *Pŭĕrŭs*, *Vĭrŭs*, *Sătŭrŭs*. Plautus in Merc. *Tu puere abi hinc intrò ocyùs*.

Græca neutra desinunt in *ŏN*, vt *Pēlĭŏn*, *pēlĭī*. & masculina aut etiam fœmenina habent Nominativum in *ŏS*. & Accusativum in *ŏN*. vt *Chrĭstŏphŏrŏs*, *Chrĭstŏphŏrŏn*.

Forma *ER*, *IR*, *VR*, & *VM*. habent Vocativum similem Nominativo. At *VS* dat Vocativum in *E*, vt *Dŏmĭnŭs*, *Dŏmĭnĕ*. Legimus tamen in Vocativo *Dĕŭs*, & etiam *Agnŭs*, cùm sumitur pro *Deo*. vt cùm dicimus, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi miserere nobis*. & apud Poetas multa alia.

Nomen *Filius*, & propria in *IVS*, faciunt Vocativum in *I*. vt *Fili*, *Basili*, appellatiua in *IE*, vt *Cancellarius*, *rij*, *rio*, *rium*, *rie rio*. sic etiam *Vicarius*, *Pœnitentiarius*, & similia.

TERTIA DECLINATIO.

Ditissima est, proponā terminationes nobiliores.

ă, *ătĭs*	*Pŏēmă*, *ătĭs*,
abs, *ăbĭs*.	*ărabs*, *ăbĭs*,
ăl, *ālis* Neutr.	*ănĭmăl*, *ālĭs*,
ăl, *ălis* Masc.	*Annĭbăl*, *ălĭs*.
āl ālis Hebr.	*Năbāl*, *ālis*
ān, *ānĭs*	*Tītān*, *ānĭs*.
ăr, *ārĭs*. Neutr.	*Calcăr*, *ārĭs*
ăr, *ărĭs* Masc.	*ămilcăr*, *ăris*
ăr, *ătĭs*	*Hēpăr*, *ătĭs*
ăs, *ădis*	*Pallăs*, *ădĭs*
ās, *antĭs*	*Pallās*, *antĭs*
ās, *ătĭs*	*ănās*, *ătĭs*
ax, *ācĭs*	*Aiax*, *ācĭs*
ax, *actĭs*	*Astyănax*, *actĭs*
Ebs, *ēbĭs*	*Plebs*, *ēbis*
ebs, *ĭbĭs*	*Calebs*, *lĭbĭs*
ēc, *ēcĭs*	*Hălēc*, *ēcĭs*
ēl, *ēlĭs*	*Michăēl*, *ēlĭs*.
ēn, *ēnĭs*	*Rēn*, *ēnĭs*.
ĕn, *ĭnĭs*	*Nōmĕn*, *ĭnĭs*.
ens, *endĭs*.	*Lens*, *lendĭs*.
ens, *entĭs*	*Gens*, *entĭs*.
eps, *ēpis*.	*Seps*, *sēpis*.
eps, *ĭpĭtĭs*.	*Anceps*, *cĭpĭtĭs*. à caput.
eps, *ŭpĭs*	*Auceps*, *cŭpĭs*. à capio.
ĕr, *ĕrĭs*. Lat.	*Mŭlĭĕr*, *ĕrĭs*.
ēr ērĭs. Græc.	*Crātēr*, *ērĭs*.
ers, *ertis*.	*expers*, *ertĭs*.
ĕs, *ĕdĭs*	*Pēs*, *pĕdĭs*.
ēs, *ētĭs*	*ărĭēs*, *ĭĕtĭs*
ĕs, *ĭtĭs*	*Dīuĕs*, *ĭtĭs*
ex, *ĕcĭs*	*Nex*, *nĕcĭs*.
ex, *ĕgĭs*	*Grex*, *grĕgĭs*.
ex, *ĭcĭs*:	*Pollex*, *lĭcĭs*.
ĭl, *ĭlĭs*.	*Vĭgĭl*, *ĭlĭs*.
īn, *īnĭs*.	*Delphīn*, *īnĭs*
īō, *īēnĭs*.	*ănīō*, *ănīēnĭs*
ĭŏ, *ōnĭs*	*Rĕgĭŏ*, *ōnĭs*
ĭs, *ĕrĭs*	*Pulvĭs*, *ĕrĭs*
ĭs, *ĭdĭs*	*Părĭs*, *ĭdĭs*
īs, *īnĭs*	*sălămīs*, *īnĭs*.
ĭs, *ĭs*.	*Nāuĭs*, *nāuĭs*.
īs īrĭs	*Glīs*, *īrĭs*
īs, *ītĭs*	*Līs lītĭs*
ix, *īcĭs*.	*Gĕnĭtrix*, *īcĭs*.
ix. *ĭgĭs*	*Coccix*, *ĭgĭs*
ō. *ōnĭs*.	*Sermŏ*, *ōnĭs*
obs, *ŏbĭs*	*Scrobs*, *scrŏbĭs*.
ŏīs, *ŏentĭs*	*Pyrŏīs*, *ŏentĭs*.
ōn, *ŏnĭs* Græc.	*Cănōn*, *ŏnĭs* Genit. per ŏ
ōn, *ōnĭs* Græc.	*ăgōn*, *ōnĭs*. Genit. per ω.
ons, *ondis*.	*Frons*, *ondĭs*.
ons, *ontis*.	*Pons*, *ontĭs*.
ops, *ŏpĭs*.	*AEthĭops*, *ĭŏpĭs*.
ŏr ōris	*Cŏlŏr*. *ōrĭs*
ŏr, *ŏrĭs*. Lat. Neutr.	*Marmŏr*, *ŏrĭs*.
ŏr, *ŏrĭs*. Græc. Masc.	*Nestŏr*, *ŏrĭs*
ōs, *ōĭs*.	*Trōs*, *Trōĭs*
ōs, *ŏrĭs*	*Arbōs*, *ŏrĭs*.
ōs, *ōtĭs*	*Săcerdōs*, *ōtĭs*
ox, *ōcĭs*.	*Vox*, *vōcĭs*
cŏr, *cordis* hinc	*Concors*, *ordis*. &c.
sors, *sortis*. hunc	*Consors*, *ortis*. &c.
ŭl, *ŭlĭs*.	*Præsŭl*, *ŭlĭs*
vns vntis.	*Aruns*, *vntĭs*.
ŭr, *ŏrĭs*.	*Ebŭr*, *ŏrĭs*.
ŭr, *ŭrĭs*	*Turtŭr*, *ŭrĭs*.
ŭs, *ĕris*.	*Vlcŭs*, *ĕrĭs*.
ūs, *ŏdĭs*	*Trĭpūs*, *ŏdĭs*, & composita ŭs,

ŭs, ŏrĭs.	*Luttŭs, ŏrĭs.*
ŭs, ŭdĭs.	*Pĕcŭs, ŭdis.*
ūs, ūdĭs.	*Pălūs, ūdis.*
ūs, vntis	*ŏpūs, vntis.*
ūs, ūrĭs.	*Tellūs, ūrĭs.*
ŭs, ŭtĭs.	*Intercŭs, ŭtĭs.*
ūs, ūtĭs	*Sălūs, ūtĭs*
vx, ŭcĭs	*Dux, ŭcĭs.*
Ybs. y̆bĭs.	*Calybs, y̆bĭs*
y̆n, y̆nĭs.	
ynx, yncĭs.	*Lynx, lyncĭs.*
yps, y̆phĭs.	*Gryps, y̆phĭs*
y̆s, y̆dĭs.	*Clāmy̆s, y̆dĭs.*
ys, yis.	*Căpy̆s, Căpyis.*
y̆s, y̆nĭs.	*Phorcy̆s, ysnĭs*
yx, y̆chĭs.	*ŏnyx, ŏny̆chĭs.*
yx, īcĭs.	*Bombyx, īcĭs.*
yx, ĭgĭs	

Præter iſta dantur etiam alia, quæ vſus docebit, à quibus excerpo ſequentia. *ĭtĕr, ĭtĭnĕrĭs. Sŭpellex, ſŭpellectĭlĭs,* plur. *Sŭpellectĭlĭă. Iĕcŭr, iĕcŏrĭs, l, iĕcĭnŏrĭs. ŏs, oſsĭs, Lac lactĭs. Merx, mercĭs. Stirps, ſtirpĭs. Sōl, sōlĭs.* &c. quibus ſimilia vix pauca reperturus ſis.

*N*omina propria, & noua, poterunt habere genitivum terminationi ſuæ congruentem.

Accuſativum in *IM*, & Ablativum in *I.* & plur. Gen. in *IVM* habent, *Būrĭs, būrim, à būrī. Cŭcŭmĭs, cŭcŭmim, à Cŭcŭmī. Peluĭs, peluim, à peluī. Rătĭs, rătim, à rătī. Sĕcūrĭs, Sĕcūrim, à ſĕcūrī. Sĭtĭs, sĭtim, à sĭtī. Tuſsĭs, tuſſim, à tuſsī.*

Accuſativum in *EM.*, l, *IM.* & ablativum in *E.* vel *I.* formant, & plural. Genit. in IVM. *Fēbris, Clāuĭs' Nāuĭs, Puppĭs, Reſtĭs, Turrĭs.*

Ablativum in *I.* poſtulant *N*eutra in *AL. AR. E.* & Menſium nomina, vt *Anĭmālī, Calcārī, Monīlī, Dĕcembrī.* Item ſubſtantiua orta ab *A*diectiuis in *IS.* vt *Fămĭlĭārī.* excipio propria locorum, hominum, & dignitatum nomina, vt *sōraſtĕ*; *Martĭālĕ, Iŭvenālĕ*; *Cardĭnālĕ.*

Dicimus in *A*blatiuo, *Fārĕ, Nectărĕ, Hĕpătĕ, Vŏlŭcrĕ, Rŭdĕ*: item *Plūrī, Strĭgĭlī, Cănālī, Mĕmŏrī*: nec non *Ignĕ, l, ignī.*

Nominativus pluralis latinis eſt *ēs*, Græcis *ĕs.* vt *Sermōnēs, Arcădĕs.*

Genitivus pluralis regulariter deſinit in *VM.* Cæterùm, quæ habent ablativum ſing. in *I.* Monoſyllaba, quæ deſinunt in duas conſonantes; polyſyllaba, quæ in *NS. NTIS*, & *IS, IS.* formant genitivum in *IVM.* vt *Anĭmālĭŭm, Arcium, Artium, Rŭdentĭum, Nāvium, Clādĭum*; quibus adde, *Samnīs, Lintĕr, Cŏhŏrs*; *ūtĕr, Ventĕr, Fornax, As, Glīs, Līs, Mūs, Nix, Nox, ōs ōrium, Oſsĭum, Faucēs, ſunt nonnūlla adiectiva, quæ tametſi habeant genitivum in IVM, ſyncopen libentius admittunt: talia ſunt quæ deſinunt in* ans, *&* ens, *vt* Petulantum, Parentum, Adoleſcentum. *adde* Cohortum, Locupletum, Quiritum, Paludum, Conſortum, Exortum, Ciuitatum, Penatum, *&c.*

Cùm Genitivus èſt in *ĭum.* Accuſativus pluralis maſc. aut etiam fœm. exit in *ēs ēis*, & *îs*, & in nominibus neutris in *ĭă.* vt *Prūdentēs*, l, *prūdentēis, vel prūdentîs, & Prūdentĭă.*

Vocativus ſimilis Nominativo eſt; Ablativus Dativo. Et Græca habent *N*ominativum in *ĕs*, & Accuſ. in *ăs.*

QVARTA DECLINATIO.

Regulam ſequitur; notari tamen debet, nomina *Arcŭs, Artŭs, Lăcŭs, Partŭs, Portŭs, Spĕcŭs, Trĭbŭs, Queſtŭs* habere in Dativo, & Ablativo plurali, *Arcŭbŭs, Artŭbŭs, Lăcŭbŭs, Partŭbŭs, Portŭbŭs, Spĕcŭbŭs, Trĭbŭbŭs, Queſtŭbŭs.* à verbo *Quĕrŏr.*

QVINTA DECLINATIO.

Pauperrima eſt; nam præter *Dĭēs*, & *Rēs*, fere omnia nomina, in plurali genitiuo datiuo & ablatiuo carent.

SYNCOPE

APud Pōetas frequentiùs, & etiam apud Oratores aliquando illam patiuntur multi Declinationum caſus. In

Primâ	*Cælĭcŏlārum, Cælĭcŏlûm.*
Secundâ	*Lībĕrōrūm Lībĕrûm.*
Tertiâ	*Clādĭum, Clādûm.*
	Omnēìs, Omnês, l, Omnîs
Quartâ	*Sensūī, Sensû.*
	Paſsŭum, Paſsûm.
Quintâ	*Dĭēī, Diê.*

In verbis etiam Syncopæ reperiuntur. Dicimus enim, *ămāuīſtī, ămāuimŭs, ămāuīſtīs, ămāvērunt vel ămāuērĕ.* & etiam, *ămâſtī, ămâmŭs, ămâſtĭs, ămârunt* vel *ămârĕ.*

Item *Audīuiſtī, audīuĭt, audīuĭmŭs, audīuiſtĭs, audīuērunt*, l, *audīuērĕ*, & per ſyncopen, *Audĭīſtī, vel audîſtī, audĭĭt*, l. *audît, audĭĭmŭs, vel audîmus, audĭērunt, l, audĭērĕ. N*on reperitur *Audĭī* pro *audīuī*; at reperitur *Pĕtĭī pro pĕtīuī* &c.

CONIVGATIONES

HAbent ſuos caſus Nomina, habent & verba: illorum Variationes Declinationes *appellantur; iſtorum verò* Conjugationes. *Conjugatio conſideratur vt totum vel vt pars; Primo modo eſt aggregatum omnium Variationum, quæ ad vnicum Verbum ſpectat: Secundo, ſignificæt Variationem alicuijus temporis determinati.*

Partialium Variationum quinque ſunt Formæ, quar ſiquis bene ſciat, non poterit Conjugationes igno rare Illas in paruâ Tabulâ repræſentemus.

FORMA	*Ego*	*Tu.*	*Ille.*	*Nos*	*Vos*	*Illi*
PRIMA	*Amō*	*mās*	*mat*	*mamŭs*	*mātĭs*	*mant.*
	Amem	*mēs*	*mĕt*	*mēmŭs*	*mētĭs*	*ment.*
	Amāuĕrim	*rĭs*	*rĭt*	*rĭmŭs*	*rĭtĭs*	*rint.*
SECVNDA	*Amābō*	*bĭs*	*bĭt*	*bĭmŭs*	*bĭtĭs*	*bunt.*
	Audĭō	*îs*	*ĭt*	*îmŭs*	*îtĭs*	*ĭunt*
TERTIA	*Amāuī*	*āuiſtī*	*auit*	*auĭmŭs*	*āuĭſtĭs*	*āuērunt*, l. *āuērĕ.*
		āſti			*aſtĭs*	*ârunt* l. *ârĕ*
QVARTA	*Amŏr*	*mâris*, l, *mârĕ.*	*mātŭr*	*mămŭr*	*māmĭnī*	*mantŭr.*
	Amēr	*mēris* l. *mērĕ*	*m.tŭr*	*mēmŭr*	*mēmĭnī*	*mentŭr.*
QVINTA	*Amābŏr*	*bĕrĭs*, l, *bĕrĕ.*	*bĭtŭr.*	*bĭmŭr*	*bĭmĭni*	*buntŭr.*
	Audĭŏr	*dīrĭs*, l, *īrĕ.*	*dītŭr*	*dīmŭr*	*dīmĭnī*	*dĭuntŭr.*

VErbum eſt duplex; Suſtantivum, & Adjectivum: *illud exiſtentiæ aut coram eſſentiæ exercitium ſignificat; hoc actionum. De iſto recurret ſermo inferiùs, nunc aliquid de illo dicamus.*

Verbum Subſtantivum Sum, es, fui, quatuor Modos habet; Indicativum, Imperativuuı, Optativum *vel* Subiunctivúm, & Infinitivum. *Tempora ſunt ſex;* Præſens imperfectum, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, præteritum plus quàm perfectum, Futurum imperfectum, & Futurum perfectum. *In ſingulis temporibus ſunt duo Numeri;* Sngularis, & Pluralis; *tres Perſonæ: nempe in ſingulari* Ego, Tu, Ille; & *in plurali* Nos, Vos, Illi.

Verbum Subſtantivum Sum.

Indicativus.

Præſens imp.	*Sum, ĕs, eſt: sŭmŭs, eſtĭs. ſunt.*		
Præt. imperf.	*ĕram, ās, ăt*	Form.	I.
Præt. perfect.	*Fŭī, iſtī.*		III.
Præt.pluſq.p.	*Fŭĕram, rās.*		I.
Futur.imperf.	*ĕrō, rĭs.*		II.
Futur.perfect.	*Fŭĕrō, rĭs.*		I.

Imperativūs.

Tū ĕs, l. eſtō. Illĕ eſtō. Vōs eſtĕ l. eſtōtĕ Illī ſuntō.

Optativūs, ſubiūctivus.

Præſens imp.	*Sim, sīs*	Form.	I.
Præt. imperf.	*Eſſem, es.*		I.
Præt. perfect.	*Fŭĕrim, rĭs.*		I.
Præt.pluſq.p.	*Fŭiſſem, ſsēs.*		I.
Futur.perfect.	*Fŭĕrō, rĭs.*		I.

Infinitivus.

Preſens jmp.	*Eſsĕ.*
Præt.perfect.	*Fuīſsĕ.*
Futurum	*Fŏrĕ* à *Fŏrem.* i, *Eſſem.*
Participium.	*Fŭtūrus, ă. um.*
Supinum.	* * *

NOTA Legimus, *Fŏrĕm, fŏrēs, fŏrēt, fŏrent,* non autem *foremus, foretis.* inde etiam *âffŏrem:* Et reperitur non ſolùm *Fŏrĕ*, ſed & *affŏrĕ, confŏrĕ, dēfŏrĕ, perfŏrĕ, prōfŏrĕ.*

Compoſita Verbi. Sum.

Hæc vltima, quæ notabam, poſtulare videntur, vt aliquid de compoſitis verbi ſubſtantiui dicatur. Multa illa, ſed vſus approbauit ſequentia.

Adſum, ădĕs; Adfuī.
Abſum, ăbĕs; Abfŭī, l. *affui* hinc *Abſens.*
Dēſum, dĕĕs; Dēfŭī [*ee* ſæpe tranſit in *ê*]
Inſum, ĭnĕs; Infŭī.
Poſſum, pŏtĕs; Pŏtŭī & hinc *Potens.*
Præſum, prĕēs; Præfŭī.. & hinc *Præſens.*
Prōſum, prōdĕs; Prōfŭī.

Omnia ſequuntur verbum *Sum*, præter *Poſſum* & *Prōſum, de* de quibus nonnihil addendum.

Poſsum.

Indicativus

Præſens imperf.	*Poſſum, pŏtĕs, pŏteſt: Poſsŭmŭs, pŏteſtĭs, poſſunt.*
Præt.imperfect.	*Pŏtĕram, pŏtĕrrās, &c.*
Præter. perfect.	*Pŏtŭī, pŏtŭīſtī, &c.*
Ptæt. p. q. perf.	*Pŏtŭĕram, pŏtŭĕrās, &c.*
Futur. imperf.	*Pŏtĕrō, potĕrĭs, &c.*
Futurum. perf.	*Pŏtŭĕrō, pŏtŭĕrĭs &c.*

Imperativus.

Pŏtĕs, pŏteſtō, pŏteſtĕ (poteſtote, poſſunto.) Priora rarò, & poſteriora nunquam leguntur.

Optativus, Subiunctivus.

Præſ. imperf.	*Poſsim, poſsīs &c.*
Præt. imperf.	*Poſſem, poſsēs. &c.*
Præt. perfect.	*Pŏtŭĕrim, pŏtŭĕrĭs, &c.*
Præt.p.q.perf.	*Pŏtŭīſſem, pŏtŭīſsēs, &c.*
Futur.perfect.	*Pŏtŭĕrō, pŏtŭĕrĭs, &c.*

Infinitivus.

Præſens imp.	*Poſsĕ*

Præt. perfect. Potuisse.
Participium Potens.

Prosum.

Coniugatur vt *Sum*. omnibus personis incipientibus à vocali præponit *Prod*. cæteris *Pro*. subscribo primas.

Indicativus. *Prōsum. Prōderam, Prōfui, Prōfueram, Prōdero, Prōfuero.*
Imperativus. *Prōdes, Prōdesto, &c.*
Optativus. *Prōsim. Prōdessem, Prōfuerim, Prōfuissem, Prōfuero.*
Infinitivus. *Prōdesse. Prōfuisse.*
Participium *Prōfuturus.*

NOTA I.

De Futuro Perfecto, & Imperfecto.

DVo *Futura in verbo* Sum *posuimus, videlicet* Ero, *&* Fuero: *& vt doctrinæ consequentiam seruemus, duo etiam ponemus in alijs*, Amabo, Amauero *&c*. Docebo, Docuero, *&c*. Legam, Legero, *&c*. Audiam, Audiuero, *aut* Audiero *&*. *primum* imperfectum, *secundum* perfectum *vocavimus*.

Ero, *Io sarò*, Yò serè. *non dicit existentiæ terminum, finem-ve*: *at* Fuero, *Io sarò estato*, Yo aurè sido, *finem importat*; *idem est enim* Fuero, *ac* Tempus erit, in quo ego jam non sim, sed ante fuerim: *nempe*, Tempus, in quo esse desierim. *et hanc ob rem hoc Futurum* Exactum *à Varrone vocatur*. *Cicero ad Atticum lib.* 9. *Epist.* 18. Cùm tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero. *Sarò forse andato à trouare colui*, Aurè quizas tratado con el. *Idem Appio lib.* 2. Cùm in prouinciam veneris, ego annuum munus confecero. *Harò finito*, Quando vendras (vengas) à la prouincia, yo ya aurè acabado el tiempo de mi cargo, que no dura sino por vn año. *Terentius Adelph. Act.* 2. Vbi illinc rediero, refrixerit res. *Quando io di là sarò tornato, la cosa sarà raffredatta*; Quando yo voluerè (vbiere vuelto) de allà, esta difficultad estarà resfriada (acabada).

Interdum Viri Eruditi perfectum pro imperfecto adsumunt, *Terentius Andr. Act.* 2. Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris. *Se egli scoprisse, che tu non riceui in mala parte il suo trattare, farai, che proceda con negligenza*. Si llegare a entender, que tu no te enfadas (enojas) de sus acciones, haràs, que proceda con negligencia. *Sensus hiat, vt in hoc Authore sæpe solet*. *Debuit dicere*, Si te æquo animo id ferre dices (*melius*, dixeris, aut ostenderis) negligentem (imò, audentiorem) *feceris*.

NOTA II.

De Imperatiuo.

MOdum *Imperatiuum à Mandatiuo, & in ipsis Præsens à Futuro nonnulli Viri docti distinguunt, sed quo fructu? Multa dicuntur ingeniosè, & subtiliter, quæ à Magistris sciri possunt aut debent, & à discipulis vtiliter ignorantur*.

NOTA III.

De Optatiuo.

PAtres *Societatis Madriti Antonij Nebricensis* Institutiones *reformarunt, nec Optatiuū à Subjunctiuo distinxerūt; sic docti ab ipsis fuimus, nec hodie hanc distinctionem esse Philomuso necessariam putamus. Interim, sicut Modorum multiplicatio placeat, sic illos ordinet*.

Optatiui Præsens, & Imper. vtinam essem. *Perf.* Vtinam fuerim. *Plus quam perf.* Vtinam fuissem. *Futurum*, Vtinam sim.

Conjunctiui Præsens, Cùm sim *Imperf.* Cùm essem. *Perfect.* Cū fuerim. *Plus quam perf.* Cùm fuissem. *Futurum*, Cùm fuero.

SVnt, *qui duos etiam Modos (Potentialem, & Permissiuum) addant: sed quia nec distinctionem ipsi bene exponunt, nec nos bene intelligimus, de illis non sumus soliciti. Interim, ne nihil dixisse videamur, lineas subsequentes scribimus*.

Præsens. *Cicero in Verr.* Sit sacrilegus (*Per me licet*: *sit sacrilegus*. *Esto*: *sit sacrilegus*) Que me importa à mi? sea sacrilego, o lo dexe de ser, si quisiere.

Præter. perfect. *Cicero in Verr.* Seditiosus homo C. Carbo fuit. (*vtilis*) fuerit alijs. *A la Republica le fue perniçioso con sus sediciones Caio Carbon, demos, que à otros les aya sido util, que importa?*

Præter. plus quam perf. *Virgilius* 4. *Aeneid.* Verum anceps pugnæ fuerat fortuna. *&c. Martialis lib.* 1. *epist.* 78. *de Mutio Scævola.* Si non errasset, fecerat ille minus. *Ponitur hîc* fuerat *pro* fuisset. *Paulò aliter diceret hæc Hispanus*. Yo, si no viniera Pedro, le mataba (le mato)

Futurum. *Cicero* 2. *Academ. sic inquit.* Age: restitero Peripateticis, Substinuero Epicureos. *Clariùs ego*. Age: restiteris Peripateticis, sustinueris Epicureos. *Haz lo que quisieres: te oppondràs à los Peripateticos, toleraràs à los Epicurèos (resiste, tolèra) y que se me da a mi de todo eso?*

VERBA
Adiectiua.

HAbent *Latini quatuor Conjugationes; videlicet* Amo, Doceo; Lego, Audio: *quas præsens Tabula ob oculos repræsentabit. Habet duas Voces, Conjugatio: Actiuam, & Passiuam: in priore habet omnia tempora, & modos, quæ Verbum Substantiuum; in posteriore caret Præteritis perfectis, & plusquam perfectis; & Futuris perfectis: & loco illorum vtitur Verbo Substantiuo, & Participio Præteriti passiui dicens: in Præterito perfecto Indicativi*, Amatus sum, vel fui; Amatus es, vel fuisti: *&c. in plusquam perfecto*, Amatus eram, vel fueram. Amatus eras, vel fueras. *&c. in Futuro perfecto*, Amatus ero, vel fuero. Amatus eris, vel fueris. *Eodem omnino modo proceditur in subjunctivo: nam in Præterito perfecto dicitur* Amatus sim, vel fuerim. *in plusquam perfecto* Amatus essem, vel fuissem. *in Futuro perfecto* Amatus fuerim. *& tandem in Infinitivi Præterito* Amatum esse vel fuisse. *Sed quia de participio rediturus est sermo, consideremus, & bene Pandemus memoriæ Verbum ipsum*.

Prima Coniugatio Amo.

ACTIVA. *Indicativus.*

Præſens.	*Amŏ. ămās.*	I. forma
Præt. imperf.	*Amâbam, bās.*	I. forma
Præt.perfect.	*Amāuī, viſtī.*	III. forma
Præt.p.q.perf.	*Amāuĕram, rās.*	I. forma
Futur.imperf.	*Amâbŏ. bĭs.*	II. forma
Futur.perfect.	*Amāuĕrŏ, rĭs.*	I. forma

Imperativus.

Tū ămā, vel *ămâtŏ. Illĕ ămâtŏ. Vōs ămâtĕ* vel *ămātôtĕ. Illī ămantŏ.*

Optativūs, Subiunctivus.

Præſens.	—*Amem, ămēs.*	I. forma
Præt. imperf.	—*Amârem, rēs.*	I. forma
Præt. perfect.	—*Amāuĕrim. rĭs*	I. forma
Præt.p.q.perf.	—*Amāuiſſem, ſsēs.*	I. forma
Futur.perfect.	—*Amāuĕrŏ, rĭs.*	I. forma

Infinitiuus.

Præſens.imperf.	—*Amārĕ*
Præt. perfect.	—*Amāuiſsĕ.*
Gerundia.	—*Amandī, dŏ, dum, dŏ.*
Particip.præſ.	—*Amans. ntis*
Particip.futur.	—*Amātūrŭs, ră, rum.*
Supinum.	—*Amâtum.*

PASSIVA. *Indicativus.*

Præſens.	—*Amŏr, ămâris.*	IV. forma
Præt. imperf.	—*Amâbăr, bârĭs.*	IV. forma
Futur. imperf.	—*Amâbŏr, bĕrĭs.*	V. forma

Caret Præterito perf. & plus quam perf. & Futuro perfecto.

Imperativus.

Tū ămârĕ, vel *ămâtŏr. Illĕ ămâtŏr. Vos ămāmĭnī*, vel *ămāmĭnŏr. Illi ămantŏr.*

Optativus, Subiunctivus.

Præſens.	—*Amĕr, ămêris.*	V. forma
Præt. imperf.	—*Amârĕr, rêris.*	V. forma

Cæteris temporibus caret.

Infinitivus.

Præſ. imperſ.	—*Amārī*
Futurum.	—*Hunc, hanc, hōc; hōs, hās, hæc Amâtum īrī*
Particip. præt.	—*Amâtŭs, ă, um.*
Particip. futur.	—*Amandŭs, ă, um.*
Supinum	—*Amātū.*

Secunda Doceo.

ACTIVA *Indicativus.*

Dŏcĕŏ. dŏcēs	I. forma
Dŏcêbam. bās.	I. forma
Dŏcŭī.iſtī.	III. forma
Dŏcŭĕram.rās.	I. forma
Dŏcêbŏ.bĭs.	II. forma
Dŏcŭērŏ. rĭs.	I. forma

Imperativus.

Tū dŏcē l. *dŏcētŏ*: *Illĕ dŏcētŏ. Vōs dŏcētĕ.* l. *dŏcētôtĕ Illī dŏcentŏ.*

Optativus, Subiunctivus.

Dŏcĕam. cĕās.	I. forma
Dŏcêrem, rēs.	I. forma
Dŏcŭĕrĭm, rĭs.	I. forma
Dŏcŭiſſem, ſsēs.	I. fòrma
Dŏcŭĕrŏ, rĭs.	I. forma

Infinitivus.

Dŏcērĕ.
Dŏcŭiſsĕ.
Dŏcendī, dŏ, dum, dŏ.
Dŏcens, ntĭs.
Doctûrŭs, ră, rum.
Doctum.

PASSIVA *Indicativus.*

Dŏcĕŏr, docērĭs.	IV. forma
Dŏcêbăr, bârĭs	IV. forma
Dŏcêbŏr. bĕrĭs,	V. forma

Caret Præterito perf. & plus quam perf. & Futuro perfecto.

Imperativus.

Tū dŏcērĕ. l. *dŏcētŏr.* Ille *dŏcētŏr. Vōs dŏcēmĭnī.* l. *dŏcēmĭnŏr.* Illī *dŏcentŏr.*

Optativus, Subiunctivus.

Dŏcĕăr. cĕârĭs.	V. forma
Dŏcêrĕr. rêrĭs.	V. forma

Infinitivus.

Dŏcērī.
Doctum īrī.

Doctŭs. ă. um.
Dŏcendŭs ă, um.
Doctū.

Tertia Lego.

ACTIVA. *Indicatiuus.*

Præsens.	—*Lĕgo̊. lĕgĭs,*	II. forma
Præt. imperf.	—*Lĕgêbam. bās.*	I. forma
Præt.perfect.	—*Lēgī. iſtī.*	III. forma
Præt.p.q.perf.	—*Lēgĕram, rās.*	I. forma
Futur.imperf.	—*Lĕgam, lĕgēs.*	I. forma
Futur.perfect.	—*Lēgĕro̊. rĭs.*	I. forma

Imperatiuus.

Tū lĕgĕ. l. *lĕgĭto̊ : Illĕ lĕgĭto̊. Vōs lĕgĭtĕ.* l. *lĕgĭtōtĕ. Illī lĕgunto̊.*

Optatiuus ſubjunctiuus.

Præſens.	—*Lĕgam, lĕgās.*	I. forma
Præt.imper.	—*Lĕgĕrem, rēs.*	I. forma
Præt. perfect.	—*Lēgĕrim, rĭs.*	I. forma
Præt.p.q.perf.	—*Lēgiſſem, ſsēs*	I. forma
Futur. perfect.	—*Lēgĕro̊, rĭs,*	I. forma

Infinitiuus.

Præſ. & imp.	—*Lĕgĕrĕ.*
Præt. perfect.	—*Lēgiſsē.*
Gerundia.	—*Lĕgendī, do̊, dum, do̊.*
Particip.præſ.	—*Lĕgens, ntis.*
Particip.futur.	—*Lectūrŭs, ă. um.*
Supinum.	—*Lectum.*

PASSIVA *Indicatiuus.*

Præſens.	—*Lĕgŏr, lĕgĕrĭs.*	IV. forma
Præſ. imperf.	—*Lĕgêbăr, bâris.*	IV. forma
Futur. imperf.	—*Lĕgăr, lĕgârĭs.*	IV. forma

Imperatiuus.

Tū lĕgĕrĕ. l. *lĕgĭtŏr. Illĕ lĕgĭtŏr. Vōs lĕgĭmĭnī.* l. *lĕgĭmĭnŏr. Illī lĕguntŏr.*

Optatiuus, ſubiunctiuus.

Præſens.	—*Lĕgăr, lĕgârĭs.*	IV. forma
Præt.imperf.	—*Lĕgĕrĕr. rêrĭs.*	IV. forma

Infinitiuus.

Præſ.imperf.	—*Lĕgī.*
Futurum.	—*Lectum īrī.*
Particip. præt.	—*Lectŭs. a. um.*
Particip.futur.	—*Lĕgendŭs, ă. um.*
Supinum.	—*Lectū.*

Quarta Audio.

ACTIVA *Indicatiuus.*

Audĭo̊, audîs.	II. forma
Audĭêbam, bās.	I. forma
Audīuī. iſtī.	III. forma
Audīuĕram, rās.	I. forma
Audĭam, ēs, ĕt.	I. forma
Audīuĕro̊, rĭs.	I. forma

Imperatiuus.

Tū audī. l. *audīto̊. Illĕ audîto̊. Vōs audîtĕ.* l. *audītôtĕ. Iilī audĭunto̊.*

Optatiuus ſubjunctiuus.

Audiam, ās, ăt.	I forma
Audîrem, rēs.	I. forma
Audīuĕrim. rĭs.	I. forma
Audīuſsem. ſsēs.	I. forma
Audīuĕro̊. rĭs.	I. forma

Infinitiuus.

Audīrĕ.
Audīuiſsĕ.
Audĭendī, do̊, dum, do̊.
Audĭēns, ntĭs.
udītûrŭs, ă, um.
Audîtum.

PASSIVA *Indicatiuus.*

Audĭŏr, îrĭs.	V. forma
Audĭêbăr. bârĭs.	IV. forma
Audĭăr, dĭêrĭs.	IV. forma

Imperatiuus.

Tū audîrĕ. l. *audîtŏr. Illĕ audîtŏr. Vōs audīmĭnī, vel audīmĭnŏr. Illī audĭuntŏr.*

Optatiuus, Subiunctiuus.

Audĭăr, audĭârĭs.	IV, forma
Audîrĕr. rêrĭs.	IV. forma

Infinitiuus.

Audīrī.
Auditum īrī.

Aud îtŭs, ă, um.
Audiēndŭs, ă, um.
Audītū.

Ver-

Verbum Deponens.

Habet formam passiuam, & actiuam significationem. Pono exemplum.

Indicatiuus.

Præs. imperf. *ūtŏr, ūtĕrĭs*, vt *Lĕgŏr*.
Præter.imper. *ūtēbăr bārĭs*.
Futuro imper. *ūtăr ūtĕrĭs*.

Imperatiuus.

Tū ūtĕrĕ, vel *ūtĭtŏr*, &c.

Optatiuus Subiunctiuus.

Præs. imperf. *ūtăr ūtārĭs*.
Præt imperf. *ūtĕrĕr, ūtĕrēris*.

Infinitiuus.

Præs. imperf. *ūtī*.
Part. præsent. *ūtens ūtentĭs*. actiuè.
Partic.præter. *ūsŭs, ă, um*. passiuè.
Partic.futur. *ōsūrŭs, ă, um*. actiuè.
Part. futuri. *ūtendŭs. ă, vm*. passiuè.
Gerundia *ūtendi, dō, dum, dō*-

Sunt & aliqua verba irregularia, quæ debuerunt subiungi.

Fero. Tuli. Latum.

Indicatiuus.

Præs. imperf. *Fĕrō, fers, fert: fĕrĭmŭs, fertis, fĕrunt*.
Præt. imperf. *fĕrēbam, bās*,
Præter. perf. *tŭlī, tŭlistī*.
Præt.p.q.perf. *tŭlĕram, tŭlĕrās*.
Futur. imperf. *fĕram, fĕrēs*.
Futur. perf. *tŭlĕrō, tŭlĕrĭs*,
Imperatiuus. *Fĕr, l. fertō, fertĕ: fertĕ, l, fertōtĕ. fĕruntō*.
Subiu. Pręs.imp. *Fĕram, fĕrās*.
Præt. imperf. *ferrem, ferrēs*.
Præt. perf. *tŭlĕrĭm, tŭlĕrĭs*.
Præt. p.q. perf. *tŭlissem, tŭlissēs*.
Futuro perf. *tŭlĕrō, tŭlĕrĭs*.
Infin. Præs. *ferrĕ*.
Præt. perf. *tŭlisse*.
Gerundia. *fĕrendī, dō, dum, dō*.
Part. præs. *fĕrens, fĕrentĭs*.
Part. futur. *lātūrŭs, ă, um*.
Supinum. *lātum*.

PASSIVA Indicatiuus.

Præs. imperf. *fĕrŏr, ferrĭs, l, ferrĕ, fertur, fĕrĭmŭr, fĕrĭmĭnī, fĕruntŭr*.
Præt. imperf. *fĕrēbăr, fĕrēbārĭs*.
Futuro imperf. *fĕrăr, fĕrēris*.
Imperatiuus. *ferrĕ, l, fertŏr, fertŭr. fĕrĭmĭnī, l, fĕrĭmĭnŏr, fĕruntŏr*.
Subiu. Pręs.imp. *Fĕrăr, fĕrārĭs*.
Præt. imperf. *ferrĕr, ferrērĭs*.

Infinitiuus.

Præsens. *Ferrī*.
Futurum. *lātum īrī*.
Partic. præt. *lātŭs, ă, um*.
Partic. fut. *fĕrendŭs, dă, dum*.
Supinum. *lātū*.

Volo, volui.

Coniugatur, vt *Lego*, si hæc pauca excipias.

Indicat. Præs. imp. *Vŏlō, vīs, vult. vŏlŭmŭs, vultĭs, vŏlunt*.

Vŏlēbam. vŏlŭī. Vŏlŭĕram. vŏlam. vŏlŭĕrō.

Imperatiuo caret, & subrogamus subiunctiuum. *Vĕlis, vĕlit*, &c.

Optat. *Vĕlim, īs. vellem, es. vŏlŭĕrim, īs. vŏlŭissem, es. vŏlŭĕrō, rīs*.

Infinit. *vellĕ. vŏlŭissĕ*.

Nolo. nolui.

Indicat. Præs. imperf. *Nōlō, non-vīs, non-vult; nōlŭmŭs, non-vultĭs, nōlunt*.

Nōlēbam, as. nōlŭi, istī. nōlŭĕram, as. nōlam, ēs. nōlŭĕrō, ris.

Imperatiuus. *Nōlī, l, nōlītō. Nōlītō. nōlītĕ, vel nōlītōtĕ, noluntō*.

Subiunctiuus. *Nōlim, īs. nollem, ēs, nōlŭĕrim, īs. nōlŭissem, ēs. nōlŭĕrō, rīs*.

Infinitiuus. *Nollĕ. nōlŭissĕ*.

Malo. malui.

Indicatiuus. Præs. imp. *Mālō, māvīs, māvult. mālŭmŭs, māvultĭs, mālunt*.

Mālēbam, ās. mālŭī, istī. mālŭĕram, ās. mālăm, ēs. mālŭĕrō.

Apud aliquos habet Imperatiuum, sed tutius loqui poteris per Subiunctiuum.

Optatiuus. *Mālim, īs. māllem, īs. mālŭĕrim, rīs. mālŭissem, ēs. mālŭĕrō, rīs*.

Infinitiuus. *Mallĕ, mālŭissĕ*.

Fio. Factus sum.

Indicatiuus. Præs. imperf. *Fīō, fīs*, vt *Audio*. *Fīēbam, ās. factŭs sum, vel fŭī. factŭs ĕram, vel fŭĕram. fiam, ēs, ĕt. factus ĕrō, vel fŭĕrō*.

Imperatiuo caret.

Optatiuus. Fīam, ās. fĭĕrem, ēs. factŭs sim, vel fŭĕrim. Factŭs essem, vel fŭissem. Factŭs fŭĕrō.

Infinit. Præs. *Fĭĕrī*.
Particip. præs. *Făciens, ntĭs*. actiuè.
Particip. præt. *Factŭs, ă, um*. passiuè.
Particip. futur. *Factūrŭs, ă, um*. actiuè.
Particip. futur. *Făciendŭs, ă, um*. passiuè.
Gerundia. *Făciendī, dō, dum, dō*.
Supina. *Factum* act. *factū* pass.

Dic. Duc. Fac.

Dīcō, Dūcō, Făciō habent in Imperatiuo *Dic, Duc, Fac*.

Vnde oriuntur composita, vt *Prædic, Deduc, Calĕfac*. Composita ex *Facio*, quæ mutant *A* in *I*, habens Imperatiuum in *fice*, vt *Perfice, Deffice, confice*.

Eo. Iui.

Eo. Ivi Itum.

Indicat. eo, is, it, imus, itis, eunt; ibas, as &c. ivi, isti &c. iveram, as &c. ibo, is, it, imus, itis, bunt. Ivero, is.
Imperativus. I vel ito. ito. ite vel itote. eunto,
Subiunct. eam, eas. irem, es iverim, ris. ivissem, es. ivero, ris.
Infinitivus. ire. ivisse. Sup. itum. Partic. iens, euntis. iturus, a, um.

Defectiua.

Multa sunt, quæ aliquibus temporibus carent. Notiora scribo.

Esse, comedere.

Indic. Præsens. *es vel comes, comedis. est vel exest, comedit.*
Imperatiu. *es, esto, comesto.*
Subiunct. Præsenti *caret*. Præter.imperf. *Essem, es, et; emus, etis, ent. Comesem. es, et; emus, etis. ent.*
Infinitivus. *Esse. Comesse,*

Inquam.

Indicativus. Præs. *Inquam, inquis, inquit, inquimus, * * inquiunt.*
Præter. imp. *Inquiebat.*
Præter.perfect. *Inquisti.*
Futur. imp. *Inquies, inquiet.*
Imperativus. *Inqui vel inquito.*
Partic.præs. *Inquiens. ntis.*

Aio.

aio, ais, ait. aiunt. aiebam, as, at. amus, atis ant. Imperat. *Ai* tantùm Opt. *aiat.* Part. *aiens, ntis.*

Alia.

Reperimus etiam. *Forem, es. et; emus, ent:* essem. *Afforet*, Virg.
Fore futurum esse.
Faxo faciam.
Quaso, quæsumus.
Ave, avete, avere Oro, oramus.
Salve, Salvete, Salvere Et aliquãdo *Salveas, Salveat.*
Infit. inquit, aut incipit.
ovat. ovans, ntis.
Ausim, is, it. Audeam, as, at.

Personalia.

Habent tertias personas tantùm.
Indicatiu. *Pænitet. Pænitebat. Pænituit. Pænituerat. Pænitebit. Pænituerit.*
Imperatiuo. *caret*
Subiunctiu. *Pæniteat. Pæniteret. Pænituerit. Pænituisset. Pænituerit.*
Infinit. *Pænitere, Pænituisse. Pænitendi, do, dum, do. Pænitens, ntis.*
Sc etiam. *Libet, Miseret, Piget, Tadet*, & alia multa.

PARTICIPIORVM VSVS

Utitur Participiis interdum Cicero, quia non potest non uti, & tunc est in causâ necessitas: interdum, quia vult, & tunc est in causâ copiosa idiomatis Latini ubertas: ubi enim Verba Passiua carent temporibus debemus ad Participia, & Verbum Substantiuum recurrere: at verò quando non caret, nulla nos propellit necessitas, & interim aliquando propellimur, illecti elegantissimo modo significandi.

Vt rem Philomusus intelligat, Verbum Amo Participijs expressum proponam: Tu poteris ad cæteras extendere Conjugationes, quoniam eadem est ratio.

ACTIVAE Indicativus.

Præsens.	*Sum amans.* es, est. &c.
Præteritum imperf.	*Eram amans.*
Præteritum imperf.	*Fui amans.*
Præter. plus quam perf.	*Fueram amans.*
Futurum imperf.	*Ero amans.*
aliter.	*Sum amaturus.*
Futurum perf.	*Fuero amans*

Imperativus.

Præsens	*Sis amans.*
Futurum	*Sis amaturus.*

Subjunctivus.

Præsens.	*Sim amans. sis, sit* &c.
Præteritum imperf.	*Essem amans.*
Præteritum perf.	*Fuerim amans.*
Præt.p.q. perf.	*Fuissem amans.*
Futurum perf.	*Fuero amans.*

Infinitivus.

Præsens.	*Esse amantem*
Præteritum.	*Fuisse amantem.*
Futurum.	*Fore amantem.*
aliter	*Esse amaturum.*

PAS-

PASSIVAE Indicativus.

Præsens.	*Participio caret.*
Prætetitum imperf.	*Etiam caret.*
Præteritum perfect.	*Sum amatus.* alit. fui
Præt. plus quam perf.	*Eram amatus.*
aliter.	*Fueram amatus.*
Futurum imperf.	*Sum amandus.*
Futurum perf.	*Fuero amatus.*

Imperativus.

Præsens.	*Participio caret.*
Futurum.	*Sis amandus* (*sis, sit, sitis, sint.*)

Subjunctivus.

Præsens.	*Participio caret.*
Præteritum imperf.	*Etiam caret.*
Præteritum perfect.	*Sim amatus.*
aliter.	*Fuerim amatus.*
Præteritum plusquam perfectum.	*Essem amatus.*
aliter.	*Fuissem amatus.*
Futur. perfect.	*Fuero amatus.*

Infinitivus.

Præsens.	*Participio caret.*
Præteritum.	*Esse amatum.*
aliter.	*Fuisse amatum.*
Futurum.	*Esse amandum.*

Hæ sunt Participiorum compositiones, quibus, si sobriè vtaris, eloquenter loquêris, & scribes.

Sunt, & aliæ, quæ ad tempora Grammaticis nota non possunt reduci, vt Fui amaturus, Fui amandus, Ero amatus *&c. quorum significationem, & energiam in Grammaticâ audaci luculenter expono, quò poterit Grammaticæ Professor recurrere: quoniam, quæ ibi dicuntur, sunt altiora, quàm quæ possint à pueris intelligi, & ideò debuerunt impræsentiarum intermitti.*

GERVNDIORVM VSVS.

Pud Latinos, & Italos laborant æquivocatione, quam tollit distinguendo Latinus. Hæc vox Hisp. Siendo yo. *& hæc Ital.* Essendo io *iam præsentis, iam præteriti est, & debet aliter, & aliter in linguam Latinam conuerti. Pono exemplum.*

Hisp. Como, siendo yo tu superior, te atreves a hablarme con discottezia.

Ital. Come, essendo io il tuo Superiore, ardisci parlarmi scortesemente.

Lat. Quomodo mihi obloqui audes, cùm sim tuus Superior. *& breuiùs.* Quomodo mihi Superiori tuo obloqui audes. (obloqui sonat hablar descortezmente) *Et nunc est præsentis, vt sensus manifestat expressè. Addo aliud exemplum, quod ad præteritum pertineat.*

Hisp. Siendo yo Presidente, muriò el Conde Fernelio.

Ital. Essendo io Presidente, morse il Conte Fernelio.

Lat. Cùm essem Præses, Fernelius Comes obiit, (vixit.) vitam cum morte commutauit. [*Nota bene*, vixit, *est*, acabò de viuir.] *vel aliter*, Præside me Fernelius obijt. *&c.*

Transit ad alia tempora. vt

Auiendo yo sido. *Essendo io stato, Hauendo io stato.* Cùm iam fuerim (siquidem fui) Centurio, Decurio esse non possum.

Auiendo tu de ser su Iuez, no puedes recibir presentes destos pleiteantes. *Hauendo tu da essere Giudice di questi Litiganti, non poi riceuere presenti da loro.* Cum Clientum Iudex futurus sis, munera ab illis acceptare non potes.

Apud Latinos Gerundia sic fluunt,

Nom. Studendum est mihi virtuti. Amandum est mihi Deū. *vel* Amandus est mihi Deus.

Genit. Tempus est quærendi diuitias. *vel* Tempus est, vt quæram diuitias. *pass.* Tempus est, vt diuitiæ quærantur. *&c.*

Dat. Epidicum quærendo operam dedi. *Sic Plautus* in Epid. *sed nolim, vt illum imiteris. Ergo, si fortè vtaris Datiuo Gerundij, ne illi des casum.*

Accus. Veni ad consulendum Reipublicæ, *vel* Veni consultum Reipublicæ. *vel* Veni consulturus Reipublicæ. *vel tandem*, Veni, vt consulerem Reip. *&c.*

Ablat. Lapis dicitur à lædendo pede. Vnus homo nobis cunctando restituit rem. Mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparauit.

GENERA NOMINVM.

Enera apud Latinos sunt septem. Masculinum, Fœmeninum, Neutrum: Commune duum, Commune trium. Ambiguum, Epicœnumque. *Masculinum convenit maribus. Fœmeninum fœminis. &c. Neutrum neutris. Appellatiua quæ æquè de viris ac fœminis dicuntur, vt* hic, & hæc Sacerdos, hic et hæc Mrtyr, hic, & hæc Testis, *&c. sunt communia duûm. Et tandem adiectiva* (*ferè omnia*) *sunt communia trium, siue vnicam habeant terminationem, vt* hic hæc hoc Prudens. *siue duas, vt,* Hic hæc Breuis, & hoc Breue. *siue tres, vt* Hic Bonus, hæc Bona, hoc Bonum.

Adiectiua in *er*, sic cum pronomine componi debent. *Hic acer: hic, & hæc acris; & hoc acre: Hic volucrer: hic, & hæc volucris: & hoc volucre. Hic sylvester; hic, & hæc syluestris: & hoc syluestre.* & hoc notes omninò.

Nomina, de quorum genere non conveniunt Authores, sunt Ambigua: vt Dies; *nam alij dicunt* hunc, *& alij* hanc Diem. *Epicœnum est genus valde commune & valde ignotum: sub vnicâ illud terminatione, & articulo significat vtrumque sexum: vt* Aquila: *dicimus enim* hanc Aquilam masculam, *& hanc* Aquilam fœmellam. *Sequentes Regulas consideremus*

RE.

METAMETRICVS

REGVLAE.

NOminis vndæ genus? vel ſignificatio monſtrat.
Illud, vel finis, veterum vel ſcripta Virorum.

De Significatione.

Veris, ſeu pictis maribus data, maſcula ſunto
Nomina: pinge mares cum Ventis: Flumina, Menſes.
Fœmina fœmineum cum picta vera repoſcit:
Inſula, & vrbs Pagus, Regio cum Naue Poeſis.
Sulmo, Hippoque: & in I. pluralia, maſcula ſunto
Oppida: in VR vel VM, vel E ternæ iungito neutris.
Neutrius eſt generis quodcumque infelexile nomen.
Eſt commune duum ſexum, quod claudit vtrumque:
Articulo gemino, veluti cum Vate Sacerdos.
Eſt commune trium, generi quod conuenit omni,

De Fine.

I. Declinatio.

Hæc portA, hæc crambE BoreAS bonus, almus AchatES.

II. Declinatio.

Maſcula ſunt DominVS, CancER, VIR, & SatVR: adde
VM (Græcè ON) neutris, hominum ſi propria tollas.

III. Declinatio.

Maſculus eſt ſermO, ventER, clamORque, lepOSque.
TitAN, & DelphIN, & agON polyſyllaba in AX, EX.
ENS atque OPS; vt Hydrops, Terens, Teraxque, Pulexque.
Fœminea eſto decAS, vulpES, avIS, actIO, imaGO,
VirtVS, atque palVS: granDO, monoſyllaba pAX, lEX.
NIX, nOX, nVX, impuro-S. in IX polyſyllaba iunges.
Neutrum ænigmA, mare, his animaL, lāC: addito nomEN,
CalcAR, gutrVR, & VS breuiter, quod creſcere debet.

IV. Declinatio.

Maſculus eſt ſenVS, ſed neutris iungito cornV.

V. Declinatio.

Tolle Dies, & voces reliquas ſibi fœmina poſcet.

Pluralia.

Hi canI, hæ nugAE, raſtrA hæc pluralia ſunto.

HAEC carmina, quæ non iam significationem, sed terminum vocum respiciunt, indigent expositione. Consideret ergo Lector literas capitales, quæ nomina claudunt, & sciat agi de nominibus, quæ in illas desinunt: quam ob rem primum versum sic profero.

Hęc portA, hęc crambE, BoreAS bonus, almus AchatES.

Et sic expono. Nomina primæ declinationis habent quatuor terminationes, videlicet A, E. AS. ES. (prima conuenit Latinis nominibus, cætera Græcis iuris Latini factis) Nomina igitur in A, sunt fœmenina, vt hęc porta. *Nomina etiam finita in E, sunt fœmenina, vt* hęc crambe. *At nomina finita in AS, sunt masculina vt* Boreas bonus. *Et tandem nomina in ES, sunt masculina, vt* Almus Achates.

Eodem modo expono sequentem versum: dico, enim in secunda declinatione esse quatuor terminationes, nimirùm, VS, ER, IR, VR, & omnes masculinas, vt Dominus, Cancer, Vir, Satur, *esse, & duas neutras VM, & ON. quarum prior competit nominibus Latinis, Græcis posterior. Et sic cæteros versus intelligo, & expono.*

IRRECVLARIA.

I. Declinatio.

ADRIA mas esto, cui iunge Planeta, Cometa.

II. Declinatio.

FOEMINEA hæc: Vannus, Domus, Aluus, Ficus, Humusque
Neutraque sunt Pelagus, Virusque: hic & hoc quoque Vulgus.

Græca.

MASCVLA sunt Tropus atque Typus, Crocus, ac Hyacinthus,
Et Logus, atque Planus, Zelus, Narcissus, Acanthus,
Cantharus, atque Cadus: Cyathus, Scyphus, ac Paradisus,
His Prologus, Stilus, [a] Costus, iunges Alabastrus.
FOEMINA Saphirus poscitque Papyrus, Heremus,
Biblus & Hissopus, Diphthongus, Bissus, Abyssus,
Nardus, & Antidotos, Balanus, Dialectus, & Arctos,
Lecythus atque Phorrus, Crystallus, tum Diametrus,
Et quod ὁδὸς format, veluti Methodus, Synodusque
Hic aut hæc Atomus, Costusque, & nomina plura.

A multis scribitur Stylus. *vt Græcos sequantur: his autem multi etiam Græcæ linguæ periti contradicunt.*

III. Declinatio.

MASCVLA Sal, Mugil, Sol, Pugio, & Vnio gemma,
Harpago, Cudo, Vdo, Margo, Ordo, Cardo, Ligoque.
Hic Atagen Splen, Renque, Lien cum Pectine, Lichen,
As, Furfur, Vultur, Turtur, cum Limite, Cespes.
Et Fomes, Termes, Gurges, cum Stipite, Poples,
Pes, Aries, Paries, cum Verre, & Acinace, Vepres.
Indiges, & Trames, Magnesque, Tapesque, Lebesque,
Hic Ames atque Tudes: Palmes, Præs. Fascis & Ensis.
Maialis, Pollis, Callis, cum Cassibus Orbis,
Mensisque, & Piscis, Caulis quoque, Vomis, Aqualis,
Et Fustis, Postis: sic Vectis, Torris, & Axis,
Glis, Lapis, & Puluis, Collis cum Sanguine, Cossis,
Igni Follis adest, cum Verme est Mugilis, Vnguis
Et Cucumis, Delphisque, Anguis, Cinis, atque Canalis,

Et

Et Sentes plurale ferè. tunc Panis, & Amnis
Et Crinis. Finis, Funis, Penisque, Licebit
Grammatico huc omnes Assis coniungere partes.
Pus podos orta. Lepus Sus, & Mus. Grypsque, Calybsque,
Fons, Mons, Dens, Pons, Seps: his omnibus addito Phoenix
Et Fornix, Sandix, Bombyx, cum Varice, Natrix,
Et Coccyx, & Erix, & Oryx; Spadixque Calixque
Tradux, & Volvox: & quæ Vncia nomina gignit.
FOENINEA est Linter, Caro, Tulio, Syndon, Aëdon,
Alcyon ac Icon: Dos, Cos, Glos: Arbor, & Arbos.
Laus, & Fraus. Fornax, Smilax, cum Forcipe Forfex.
Vibex, Vomex, Halex, Carex atque Supellex.
NEVTRA Cadauer, Iter, Ver, Spinter, Tuber, & Vber.
Quæque notant herbas Cicer, & Piper, atque Papauer.
AEs, Caput, Hippomanes, Nepenthes, ceu Cacoëthes.
Vas Epos, atque Chaos. Melos, ac Os, oris; Os, ossis.
AEquor, Ador, Crus, Ius: Pus, Rus, cum Marmore Cor, Thus.

IV. Declinatio.

Hæc Acus atque Manus, Tribus, aurea Porticus, Idus,
Clara Domus, perplexa Colus, dulcissima Ficus.

Pluralia.

Neutra Mele, Cete, Tempe, & pluralia sunto.

Incerta.

Sunt dubia. Hic aut hæc Corbis, cum Torque, Dies-que
Grossus, Adeps, Atomusque, Rubus, Scrobs, Margo, Phaselus,
Hic, rarò hæc, Finis, Serpens, cum Pumice, Cortex,
Bubo, Specus, Pulvis. Calx pars pedis, atque, Palumbes.
Atque Silex, Vepres. Hæc, rarò hic, Talpa, Cupido,
Lynx, & Onyx, Linter, Clunis, Stirps Dama, Penusque,
Grus, Animans, Ales, Volucris, Verum tamen hic hoc
Sal, Anxur, Vulgus, nec non Nar. Est Siser hæc hoc.
Et laver: His poteris, si occurrant addere plura.

Adiectiua Substantiue posita.

Adiectiva gens tacitè dicuntur auere
Nominis illius, tacita quod mente sub audis.
Si nil mente subauditum sit, dicito neutrum.

Epicœna.

Ignotus species animantum hæc nomina signant,
Et sexum articulo vno complectuntur vtrumque.

Et Sentes plurale ferè. tunc Panis, & *A*mnis
Et Crinis. Finis, Funis, Penisque, Licebit
Grammatico huc omnes *A*ssis coniungere partes.
Pus podos orta. Lepus Sus, & Mus. Grypsque, Calybsque,
Fons, Mons, Dens, Pons, Seps: his omnibus addito Phoenix
Et Fornix, Sandix, Bombyx, cum *V*arice, Natrix,
Et Coccyx, & Erix, & Oryx; Spadixque Calixque
Tradux, & *V*olvox: & quæ *V*ncia nomina gignit.
FOENIN*EA* est Linter, Caro, Tulio, Syndon, *A*ëdon,
*A*lcyon ac Icon: Dos, Cos, Glos: *A*rbor, & *A*rbos.
Laus, & Fraus. Fornax, Smilax, cum Forcipe Forfex.
*V*ibex, Vomex, Halex, Carex atque Supellex.
NE*V*TR*A* Cadauer, Iter, *V*er, *S*pinter, Tuber, & *V*ber.
Quæque notant herbas Cicer, & Piper, atque Papauer.
*A*Es, Caput, Hippomanes, Nepenthes, ceu Cacoëthes.
*V*as Epos, atque Chaos. Melos, ac Os, oris; Os, ossis.
*A*Equor, *A*dor, Crus, Ius: Pus, Rus, cum Marmore Cor, Thus.

IV.Declinatio.

Hæc Acus atque Manus, Tribus, aurea Porticus, Idus,
Clara Domus, perplexa *C*olus, dulcissima Ficus.

Pluralia.

Neutra Mele, *C*ete, Tempe, & pluralia sunto.

Incerta.

*S*unt dubia. Hic aut hæc *C*orbis, cum Torque, Dies-que
Grossus, *A*deps, *A*tomusque, Rubus, *S*crobs, Margo, Phaselus,
Hic, rarò hæc, Finis, *S*erpens, cum Pumice, *C*ortex,
Bubo, *S*pecus, Pulvis. *C*alx pars pedis, atque, Palumbes.
*A*tque *S*ilex, *V*epres. Hæc, rarò hic, Talpa, *C*upido,
Lynx, & Onyx, Linter, *C*lunis, *S*tirps Dama, Penusque,
Grus, *A*nimans, *A*les, *V*olucris, *V*erum tamen hic hoc
Sal, *A*nxur, *V*ulgus, nec non Nar. *E*st *S*iser hæc hoc.
Et laver: His poteris, si occurrant addere plura.

Adiectiua Substantiue posita.

*A*diectiva gens tacitè dicuntur auere
Nominis illius, tacita quod mente sub audis.
*S*i nil mente subauditum sit, dicito neutrum.

Epicœna.

Ignotus species animantum hæc nomina signant,
*E*t sexum articulo vno complectuntur vtrumque.

DEbet Studioſus Grammatica bene perſpicere ; quæ charactere capitali ſcribuntur , nam illa ponuntur pro Regulis , quoniam in primâ coniugatione : O , AS, ARE , AVI , ATVM . ſignificat verborum ad ipſam ſpectantium defluxum ; dicimus enim :

Amo, amas, amare, amaui , amatum .
Laudo , laudas , laudare , laudaui, laudatum.
Firmo , firmas, firmare, firmaui , firmatum .

& ſic in ſecundâ , tertiâ , & etiam quartâ .

Compoſita ſua ſequuntur ſimplicia , vnde apud Grammaticos traditur hæc generalis Regula .

Simplex,Cōpoſitumq;modo variantur eodē.

Interim , ſi ſimplex primam ſyllabam geminet in præterito , compoſitum illam non geminabit . Ex *cădō* enim *cĕcĭdī cāſum* , fit *occĭdō, occĭdī, occāſum* & ex *Cædō cĕcīdī, cæſum* , fit *occīdō , occīdī occīſum*, Excipe , *Diſco , Do. Poſco , Sto,* quorum compoſita etiam duplicant: dicimus enim *Dĭdĭcī, addidici* , &c. & ex *Currō , cŭcŭrrī* , habemus *Præcurrō , præcŭcurrī* . & ex *Pungō , Rĕpungō, rĕpunxī,* vel *rĕpŭpŭgī , rĕpunctum* . In ſecundâ, tertiâ , & quartâ coniugatione , ſi in præſenti *A* tranſeat in *E*, vel *I* in ſupino tranſibit in *E*, vt *făcĭō fēcī factum*, *Infĭcĭō , infēcī infectum* .

Verba alia perfecta ſunt , alia imperfecta . Illa ſequuntur poſitum paradigma , hæc deficiunt. & ſubdiuiduntur in claſſes; alia enim carent Præterito , & Supino ſimul : alia Supino tantum ; alia exorbitant , & tempora irregulari modo gignunt . Singula ſeorſim repræſento .

CARENTIA PRETERITO , ET SVPINO.

Ambĭgō , gĭs	bramare .
ăvĕō , ēs	deſiderare appetire .
Diffĭtĕŏr, ērĭs	negare .
Fŭrō , ĭs	furiare , eſſer furioſo .
fĕrĭō , īs	ferire , ò percuotere .
fătiſcō , ſcĭs	aprire grandemente .
fătiſcŏr ſcĕrĭs	ſuanire .
Glīſcō , ſcis	creſcere , aumentarſi .
Hiſcō , ſcĭs	aprire la bocca , aprirſi
Labo , as .	cadere.
liquŏr , ĕrĭs .	eſſer fatto liquido .
Mĕdĕō , ēs	medicare , ò remediare .
mĕdĕŏr ērĭs	
mĕrĕō , ēs	meritare .
Nexo , as	Aggroppare .
Pollĕō , ēs	potere , valere .
Quæsō , sŭmŭs	dimandar in gratia.
Rĕmĭnīſcŏr , ſcĕris .	ricordarſi .
ringŏr , gĕrĭs	torcer la bocca .
Satăgō, gĭs (rarò *ſatēgī , ſatāctum*)	far con diligenza .
Vādō , dĭs	andare .
vergō , gĭs	volgere .
veſcŏr, ſcĕris	magngiare .
Ovăt , ŏvans	quaſi trionfare .

Huc ſpectant verba meditatiua , & inchoatiua , vt *Cœnātŭrĭō , & Flammeſcō* . at *ēsŭrĭō* habet *ēsŭrīvī ēsŭrītum* ,

CARENTIA SVPINO .

Coniugatio prima .

Iŭvō , ās , iūvī .	giouare .
Mĭcō , ās , mĭcŭī	riſplendere , rilucere .

Coniugatio ſecunda .

Algĕō , ēs , alsī .	hauer freddo .
arcĕō,ēs, arcŭī	tener lontano ,
Connīvĕō,ēs,connīxī vel connīvī	ſerrar gli occhi .
Ferbĕō,es,ferbŭi,fervī	bollire .
flavĕō, ēs: flavī	biōdeggiare eſſer di color d'oro.
frīgĕō, es, frixī	frigere .
fulgĕō , ēs: fulsī	riſplendere .
Līvĕō , ēs, līvī	eſſer liuido .
lūcĕō , ēs , luxi .	rilucere , ò far lume
lūgĕō, ēs, luxī	piangere .
Sĭlĕō, ēs, sĭlŭī	tacere .
ſorbĕō, es, ſorbŭī	inghiottire .
ſtrīdĕō, ēs, ſtrīdī	ſtridere .
Tĭmĕō, ēs, tĭmŭī	temere , o hauer pauura .
turgĕō , ēs, tursī	gonfiare .
vrgĕō, ēs, ursī	ſpingere .

Omnia neutra carent ſupino . Excipe ,

Călĕō, ēs,ŭī, ĭtum	hauer caldo .
cărĕō, ēs, ŭī, ĭtum	non hauere ,
nŏcĕō, ēs, ŭī ĭtum	nocere , ò far male .
Pārĕō, ēs, ŭī, ĭtum	obedire .
plăcĕō, ēs, ŭī, ĭtum	piacere .
vălĕō, ēs, ŭī, ĭtum	Star ſano , valere .

Coniugatio tertia .

Angŏ, gĭs, anxī. l, anxĭŭs ſum	affannare , & accorare .
annŭō, ĭs: annŭī	crollar il capo , e far cenno .
antecellō,ĭs,ancecellŭī	auanzare, vincere .
Bătŭō, ĭs, bătŭī	battere .
Cernō, ĭs, crevī	vedere .
congrŭō, ĭs, congrŭī	confarſi .
compeſcō,is,compeſcŭī	raffrenare .
Diſpeſcō, ĭs,diſpeſcŭī	diuidere .
diſcō, ĭs, dĭdĭcī	imparare .
dēgō, ĭs, dēgī	condurre menare .
Ingrŭō, ĭs, ingrŭī .	ſopraſtare , venir ſopra .
inceſſo , ĭs, inceſſi .	moleſtare prouocare .
Lŭō, īs , lŭī	purgare, pagare .
lambō, ĭs, lambī	leccare .
linquō , ĭs, līquī	laſciâre, & abbandonare .
Mālō, vīs, mālŭī .	voler piu toſto,amar meglio
mĕtŭō, ĭs, mĕtŭī	hauer pavura ,
mingō, ĭs, minxī	piſciare , vrinare .
Nōlŏ, nōn-vīs,nōlŭī	non volere .
Pēdŏ, ĭs, pĕpēdī	
plŭō, ĭs, plŭī	pioucre .
poſcō, ĭs , pŏpoſcī	dimandare , ò chiedere
præcellō, ĭs, præcellŭī	ſupetare, auanzare .
prōdĭgō, ĭs,prōdēgī	conſumare prodigamente .
pſallō, ĭs, pſallī	cantare , ò ſonare .
Rĕfellŏ, ĭs, rĕfellī	confutare .
reſpŭō, ĭs, reſpŭī .	ſputar fuori coſa, che non piaccia .
rŭdō, ĭs, rūdī	ragghiare .
Săpĭō, ĭs, ſăpŭi, l,pĭī	hauer ſapore, o eſſer ſauio .
ſcăbō, ĭs, ſcābī	grattare , fregare .
ſcandō, ĭs, ſcandī	aſcendere , andare in su .
sīdŏ, ĭs, sīdī	poſare .
ſtertŏ, ĭs, ſtertŭī	ionfare .
ſtrīdo, ĭs, ſtrīdī	far ſtridore , o ſtrepito .

ſūgō, ĭs, ſuxī	ſucchiare.
Trĕmō, ĭs, trĕmŭī	tremare.
Vŏlō, vīs, vŏlŭī	volere.

IRREGVLARIA.

Coniugatio prima.

Crĕpō, ās, pŭī, pĭtum	crepare, ò ſcopiare far rumore.
cŭbō, ās, bŭī, bĭtŭm, bātūrŭs	ſtar à giacere.
Dŏmō, ās, mŭī, mĭtum, mātūrŭs	domare.
dō, dās, dĕdī, dătum	dare.
Frĭcō, ās, cŭī, ctum, cātūrŭs	ſtropicciare.
Iūrō, ās, āvī, l. ātŭs ſum, ātum	giurare.
iŭvō, ās, iūvī, caret iŭviſtī, non *iuvaſti*	giovare.
hinc *adiŭvō, ās, adiūvī, adiūtŭm*	aiutare, giouare, dar aiuto.
Lăvō, ās, lāvī, lōtŭm, lătum, laŭtum, & lăvātum.	lauare.
Mĭcō, ās, mĭcŭī, caret	riſplendere, rilucere.
hinc *Dīmĭcō, ās, āvī ātum*	
Nĕcō, as, āvī, ātum compoſita *nĕcŭī nectum*	ammazzare.
hinc *ēnĕcō, ās, ēnĕcŭī ēnectum* & etiam *ēnĕcāvī, ēnĕcātum*	ammazzare, o affogare.
Plĭcō, ās, plĭcŭī, plĭcĭtum compoſita ex nominibus *cāvī, cātum*, & cōpoſita ex præpoſ. *ĭcŭī ĭcĭtum*, vel *ĭcāvī, ĭcātŭm*	piegare.
pōtō, ās, āvī, ātum, l. pōtum	bere.
Sĕcō, ās, cŭī, ctum, cātūrus	ſegare, o tagliare.
sŏnō, ās, sŏnŭī, nĭtum, nātūrŭs	ſonare.
ſtō, ās, ſtĕtī, ſtătum compoſita *ſtĭtī, ſtĭtum*, & raro *ſtătum*	ſtar in piedi.
Tŏnō, ās, tŏnŭī, nĭtum.	tonare.
Vĕtō, ās, tŭī, tĭtum, vĕtātūrŭs, vĕtātiō	vietare.

Coniugatio ſecunda.

Arcĕō, ēs, cŭī, caret compoſita, *ercŭī, ercĭtum*, vt *exercĕō*	tener ſtretto, o lontano
ăbŏlĕō, ēs, lēvī, lĭtum	annullare, ridurre al niente.
ădŏlĕō, ēs, lēvī, ădultum	creſcere, aumentare.
ardĕō, ēs, arsī, arſum.	ardere,
augĕō, ēs, auxī, auctum	accreſcere, & ingrādire.
audĕō, ēs, auſŭs ſum.	ardire.
Căvĕō, ēs, cāvī, cautum	guardarſi, ò ſchiuare.
Cĭĕō ēs, cīvī, cĭtum	movere, turbare.
hinc *Concĭĕō, ēs*, vel *concĭs, īvī, ĭtum*, reliqua compoſita, vt *Audiō*:	
censĕō, ēs, censŭī, censum	eſtimare, penſare, giudicare.
Dŏcĕō, ēs, cŭī, doctum	inſegnare.
dēlĕō, ēs, dēlēvi, dēlētum	dolerſi.
Excellĕō, ēs, llui, excelſum	ſuperare, ſoprauanzare
Flĕō, ēs, flēvī flētŭm	lagrimare, piangere.
fŏvĕō, ēs, fōvī fautum, vel *fōtum*	tener in ſeno.
frendĕō, ēs, dŭī, freſſum.	frangere, fremere con denti.
Gaudĕō, ēs, gāvīsŭs ſum.	allegrarſi, dilettarſi.
Harĕō, hasī, haſum	accoſtarſi, ouero attacarſi.
Indulgĕō, lsī, ltum	condeſcendere, ò compiacere.
Iŭbĕō, iuſsī, iuſſum	commandare.
Mănĕō, ēs, nsī, nſum. Cōpoſita, quæ ſeruant *A* habent *ansī, anſum*, vt	reſtare.
Rĕmănĕō, quæ nō ſeruant habent *mĭnŭī, caret*, vt *immĭnĕō*	rimanere, reſtare, durare. ſopraſtare.
Miſcĕō, ēs, miſcŭī mictum, & aliquando *mixtum*	meſcolare.
mordĕō, ēs, mŏmordī, morſum	mordere,
mulgĕō, ēs, mulsī, mulſum	mongere.
Nĕō, nēs, nēvī, nētum	filare.
ŏlĕō, ēs, ŏlŭī ŏlĭtum. Cōpoſita, quæ ſignificāt olere etiā *ŏlŭī, ŏlĭtum*, reliqua *lēvī, lētŭm*. Sed *ăbŏlĕō* facit *lŭī, lĭtum*, & *ădŏlĕō ădŏlēvī, adultum*	render odore. annullare, ridurre al niente. creſcere, aumentare.
Pendĕō, ēs, pĕpendī, penſum	peſare, iſtimare.
plĕō, ēs ēvī, ētum. eſt inuſitatum, ſed reperitur in compoſitis, vt *Complĕō*.	
prandĕō, ēs, prandi, l. pranſŭs ſum, & pranſum	pranſare.
Sĕdĕō, ēs, sēdī, ſeſsum	ſedere.
sŏlĕō, es, sŏlŭī, l. sŏlĭtŭs ſum.	ſolere.
ſpondĕō, ſpŏpondī, ſponſum	promettere, ò far ſigurtà.
ſuadĕō, es, ſuasī, ſuaſum	conſigliare.
Tăcĕō, ēs, cŭī, cĭtum. cōpoſita, *ĭcŭī, caret*, vt *Contĭcĕo, contĭcŭī*	tacere. tacere inſieme.
tĕnĕō, ēs, nŭī, ntum	tenere.
tergĕō, ēs, rsī, rſum	forbire nettare.
torquĕō, ēs, rsī, rtum	torcere, ò tormentare.
torrĕō, ēs, torrŭī, toſtum	arruotare.
Vĭdĕō, ēs, vīdī, vīſum	vedere.
vĭĕō, ēs. vĭēvī, vĭētŭm	legare, cercare.

Coniugatio tertia:

ăgō, ĭs, ēgī, actum	menare à modo, come di piacere, ò trattare.

ălō

ălō, ĭs ălŭī, ălĭtum, altūm.	nodrire.
Bĭbō, ĭs, bĭbī, bĭbĭtum.	bevere.
Cello, antiquum eſt.	percuotere.
hinc *antecellō, cellŭī, caret*	
& *excellō, cellŭī, celſum*	auanzar, ò eſſer eccel-lente.
& *Percellō, cŭlī, l, culsī, cul-ſum.*	ſuperare, ananzare.
Cernō, crēvī, caret. com-poſita, *crēvī, crētūm*	vedere.
cumbo non eſt in uſu, eius compoſita *cŭbŭī, cu-bĭtum,* vt *accumbō, re-cumbō.*	giacere appreſſo. ſedere alla menſa.
Quătĭō, ĭs, cuſſi, cuſſum	sbattere.
cănō, ĭs, cĕcĭnī, cantum. compoſita, *cĭnŭī, cen-tum,* vt *accĭnō, occĭnō.*	cantare. cantare incontro.
cŏlō, ĭs, cŏlŭī, cultum.	coltiuate, adorare, ò corteggiare.
consŭlō, ĭs, conſulŭī ultum	domandare conſiglio, ò prouedere.
cădō, cĕcĭdī cāſum.	cadere.
cædō, cĕcīdī cæſum	battere, ouero tagliare
claudō, ĭs, clausī, clauſum	ſerrare.
cēdō, ĭs, cēſſi ceſſum	cedere, dar luogo.
cŭpiō, ĭs, cŭpīvī, cŭpītum.	deſiderare.
căpĭō, is. cēpī, captum.	pigliare.
cōmō, ĭs compsī, comptum	conciar, ò far bello.
contemnō, ĭs, mpsī, ptum	diſprezzare.
cŏquō, ĭs, coxī, coctum	cuocere.
currō, ĭs, cŭcurrī, curſum.	correre.
Do, dis, non eſt in vſu.	dare.
compoſita *dĭdī, dĭtum,*	aggiungere, rendere.
vt *addō, rĕddō, prōdō.*	gettar via, manifeſtar, prodire.
dīcō, ĭs, dixī dictum.	dire, parlare.
dūcō, ĭs, duxī, ductum	menare, ò guidare.
dīvĭdo, ĭs, dīvĭsī, diviſum	diuidere, ò ſpartire.
dĕmō, ĭs, dempsī, demptum	tor via.
ĕdō, ĭs, ēdī, ēſum, vel eſtum	mangiare.
ēdō, ĭs ēdĭdī, ēdĭtum	mandar fuori, dare in luce.
ĕmō, ĭs, ēmī, emptum	comprare.
Fundō, ĭs, fūdī, fuſum.	ſpargere.
findō, ĭs, fĭdī, fiſſum.	fendere, ò ſpaccare.
fīdo, īs, fīſus ſum.	fidarſi.
fingō, ĭs finxī fictum.	fingere, formare.
fīgō, ĭs, fixī, fixum.	ficcare.
frīgō, ĭs, frixī, frixum.	frigere.
frangō, ĭs frēgī, fractum.	ſprezzare.
fŏdĭō, ĭs, fōdī, foſſum.	zappare.
făcĭō, ĭs, fēcī, factum.	fare.
fŭgĭō, ĭs, fūgī, fŭgĭtum	fuggire.
fallō, ĭs, fĕfellī, falſum.	ingannare.
hinc, *Rĕfellō, refellī, caret*	
fĕrō, rs, tŭlī, lātum.	portare.
flŭō, ĭs, fluxī, fluxum.	ſcorrere.
gĕrō, ĭs, geſſi, geſtum.	portare.
gignō, ĭs, gĕnŭī, gĕnĭtum	generare.
Iăcĭō, ĭs, iēcī iactum.	trarre, tirare, lanciare.
īcō, ĭs, īcī ictum.	percuotere.
Lædō, ĭs, læſi, læſum.	offendere.
linquō, ĭs, līquī, caret com-poſita *līquī, lictum* vt *Relinquō, Dērĕlinquō*	laſciare, ò abbandonare.

linō, is, līnī, līvī, levī, li-tum:	lenire:
ludō, ĭs, lūsī, lūſum.	giocare, ò ſcherzare.
lĕgō, ĭs lēgī lectum. compoſita *exī; lectum.* vt *Intellĭgō, dīlĭgō.*	leggere.
lĭcĭō antiquum eſt. cō-poſita *lexī lectum,* vt *Allĭcĭō, Illĭcĭō.*	
Mēiō ĭs, minxī, mi*nctum.*	orinare.
mergō, ĭs, mersī, merſum.	attuſſare.
mŏlō, ĭs, mŏlŭī, mŏlĭtum	macinare.
mĕtō, ĭs, meſsŭī, meſſum	mietere.
mittō, ĭs mīsī, miſſum.	mandare.
nectō, ĭs, nexŭī, xī, xum.	aggroppare, ò annodare
Nūbō, bĭs, nupſi nuptum.	maritarſi.
noſcō, ĭs, nōvī, nōtum	conoſcere.
ſed *Agnoſco, & cognoſco* ha bent *nōvi, nĭtum.*	
occŭlō, ĭs, occullŭī, occul-tum.	aſcondere.
Paſcō, ĭs, pāvī, paſtum. Compnſita ſi ſeruant A habent etiam *pāvī paſtum.* hinc *compeſcō, ſcŭī, caret.* hinc *Diſpe-ſcō, ſcŭī, caret.*	paſcere.
pangō, ĭs, pĕpĭgī panxī, pa-ctum. Compoſita *pē-gī, pactum.*	pianſare, ouero com-porre.
pungō, ĭs, pŭpŭgī, punctum. compoſita *punxī punctum* vt *Diſpungō.*	pungere.
Parcō, ĭs, pĕpercī, parsī, parſum.	perdonare, ſparmiare.
Pandō, ĭs, pandī, paſſum.	aprire, ò ſtendere.
Pendo, ĭs. pĕpendī, penſum.	attacare, ò peſare, oue-ro pagare.
Plaudō, ĭs, plausī, plauſum	far feſta con le mani.
pergō, ĭs, perrexī, perrectum	andare, far viaggio.
pingō, ĭs, pinxī, pictum	dipingere.
pāgo, ĭs pĕpĭgī, pactum.	patuire, far patto.
părĭō, is, pĕpĕrī partum.	partorire.
pellō, is, pĕpulī, pulſum.	ſpingere, ò caeciar via.
prōmō, ĭs, promsī, promptum	cauar fuora.
prĕmō, ĭs, preſſi, preſſum.	calcare.
pōnō, ĭs, pŏsŭī, pŏsĭtum.	mettere.
pinsō, ĭs, pinsŭī, pinsĭtum, pinſum, piſtum.	peſtare.
plectō, ĭs, plexī, plexum.	punire.
pectō, ĭs, pexi, pexum.	pettinare.
pĕtō, tĭs īvī, petītum.	dimandare in gratia.
plŭō, ŭis, ŭī, caret.	piouere.
hinc *complŭō, ĭs, ŭī ūtum.*	
Quătĭō, ĭs, quaſsī, quaſsum.	Sbattere.
compoſita, *cuſsi, cuſsum,* ſic *Concŭtĭō, excutio.*	
quærō, ĭs, quæsīvī, quæsītum	cercare.
quĕō, quĕis, quīvī, quĭtum.	potere.
Rŭō, ĭs, rŭī, rŭĭtum, olim *rŭtum.*	andare, in ruina.
Compoſita *rŭī, rūtum,* ūt *ĕrŭō, dīruō.*	cauare, tirare.
Rādō, ĭs, rāsī, rāſum.	radere.
răpĭō, ĭs, răpŭī, raptum	rapire.

Rumpō

rumpō, ĭs, rūpī, ruptum.	rompere
Sallō, ĭs, sallī, salsum.	salare
serō, ĭs, seuī; sertum.	seminare
Composita rustica, sēvī, sĭtum.	
reliqua, sĕrŭī, sertum.	
sistō. ĭs. stĭtī, stătum.	fermarsi
Composita, stĭtī, stĭtum.	
sūgō, ĭs. sūxī. aliquando suctum.	succhiare
scribō, ĭs, scripsī, scriptum.	scriuere, segnare,
stinguō, ĭs. stinxī, stinctum.	estinguere
surgō, ĭs, surrexī, surrectum.	sorgere ò leuarsi in piede
stringō, ĭs. strinxī, strictum.	stringere
spargō, ĭs sparsī, sparsum.	spargere
sūmō, ĭs. sumpsī, sumptum.	pigliare
spernō, ĭs. sprevī, spretum.	disprezzare
sternō, ĭs. strāuī, strātum.	gittar à terra o coprire
sĭnō, ĭs. sīvī, sĭtum.	lasciare
strĕpō, ĭs, strĕpŭī, strĕpĭtum.	far strepito
strŭō, ĭs. struxī, structum.	comporre e mettere in ordine
soluō, ĭs, solvī, sŏlūtum.	sciorre ò pagare
spĭcĭō, antiqvum est.	guardare
Composita, exi, ectum.	
vt Aspĭcĭō, Conspĭcĭō. &c.	vedere guardare
scindō, ĭs, scĭdī, scissum.	spartire ò stracciare
Tangō, ĭs, tĕtĭgī, tactum.	toccare
Composita. tĭgī. tactum.	
vt Attingō, Pertingō &c.	
texō, ĭs, texŭī, textum.	tesser o intrecciare
tergō, ĭs. tersī, tersum.	far polito
terō, ĭs. trĭuī, trītum.	lograre o consomare
tundō, ĭs tŭtŭdī, tunsum, tūsum.	pestare
Composita, tŭdī, tūsum.	
vt Contundō, Rĕtundō, &c.	
tollō, ĭs, sustŭlī, sublātum.	alzar da terra ò tor via
Composita, tŭlī, lātum.	
vt Extollō, Attollō. &c.	
tendō, ĭs, tĕtendī, tensum, tentum.	stirare
trūdō, ĭs, trūsī, trūsum.	scacciar via hurtando
trăhō, ĭs traxī, tractum.	tirare o straccinare
Verrō, ĭs verrī, versum.	scopare
vīsō, ĭs, vīsī, vīsum.	andare à vedere
ūrō, ĭs, ūsī, ustum.	brugiare
vertō, ĭs vertī, versum.	voltare
vīuō, ĭs, vixī, victum.	viuere
voluō, ĭs. volvī, vŏlūtum.	voltare
vādō, ĭs. caret vtroque.	
Composita, vāsī, vāsum.	
vt Evādō, Pervādō, &c.	
vincō, ĭs. vīcī, victum.	vincere
vĕhō, ĭs, vexī, vectum.	portar sopra bestie carri ò vascelli
vellō, ĭs. vellī, vulsī, vulsum.	stirpare

Conjugatio IV.

ămĭcĭō, ĭs. ămixi, ămictum.	coprire
Farsiō, ĭs farsī, fartum.	ingrassare, impire
fulcĭō, ĭs. fulsī, fultum.	sostentare
Haurĭō, ĭs. hausī, haustum.	attingere cioè con aqua o vino
Părĭō. est tertiæ coniug.	partorire
Composita pĕrī, pertum.	
vt Compĕrĭō, Rĕpĕrĭō. &c.	
Sălĭō, vel săllĭō, ĭs. sălīvī, sălĭtum, à sale.	salare
sălĭō, ĭs, sălŭī, sălĭī, săleuī, saltum, à saltu.	
Composita sălŭī, sultum.	
vt Insĭlĭō, Rĕsĭlĭō, &c.	
sancĭō, ĭs, sanxī, sanctum, sancītum.	confermare
sarcĭō, ĭs, sarsī, sartum.	rappezzare
sentĭō, tĭs, sensī, sensum.	sentire, & esser di parere
sēpĭō, ĭs. sepsī, septum. (sīpīvī, sēpītum.)	circondare, attorniare
sĕpĕlĭō, sĕpĕliuī sĕpultum.	sepelire
singultĭō, singultĭuī, singultum.	hauere in singhiozzo
Vænĕō, ĭs. væniuī, vænĭī, vænum.	esser veduto
vĕnĭō, ĭs, vēnī, ventum.	venire
vincĭō, ĭs, vinxī, vinctum.	ligare

Deponentia.

Multa passim leguntur, sed hæc irregularia sunt,	
ădĭpīscŏr, scĕrĭs, ădeptŭs.	acquistare
Commĭnīscŏr, scĕrĭs. commentus.	fantasticare, ò cercare o trouare fantasticando
Expergīscŏr, scĕrĭs. experrectus.	suegliarsi
Fătĕŏr, tĕrĭs. fassŭs.	confessare
frŭŏr, ŭĕrĭs. frŭĭtŭs.	fodere
Grădĭŏr, dĕrĭs. gressus.	caminare
Lābŏr, bĕrĭs. lapsus.	scorrere o sdrucciolare
loquŏr, quĕrĭs, lŏquūtŭs.	parlare, raggionare
Mētĭŏr, tīrĭs. mensŭs.	misurare
mĭsĕrĕŏr, rērĭs. mĭserĭŭs.	hauer compassione
mŏrĭŏr, rĕrĭs. mortŭŭs. mŏrĭtūrŭs.	morire
Nascŏr, scĕrĭs. nātŭs, nascĭtūrŭs.	nascere
nancīscŏr, scĕrĭs. nactŭs.	trouare apostando
nītŏr, tĕrĭs. nixus, nīsŭs.	sforzarsi ò appogiarsi
ŏblīvīscŏr, scĕrĭs. ŏblĭtŭs.	dimenticarsi
ordior, dĭrĭs. orsŭs.	ordire o comminciare
orior. ĕrĭs. l, ŏrĭrĭs, ŏrĭtur, &c. ŏrĭrī; ortŭs sum.	nascere
Prŏfĭcīscŏr, scĕrĭs. prŏfectŭs.	partirsi e andare
pătĭŏr, tĕrĭs, passŭs.	patire, sostenere
păcīscŏr, scĕrĭs. pactŭs.	far patto

Quĕ-

Quĕrŏr, rĕrĭs. questŭs. lamentarsi
Rĕŏr, rĕrĭs. rătŭs. pensare
Vlciscŏr, scĕrĭs. ultŭs. vendicarsi
ūtŏr, tĕrĭs. ūsus. vsare, o seruitsi

Reliqua regularia sunt; quorum vt participium cognoscatur, actiua fingitur; Dicimus enim, Si daretur *Imĭtŏ*, haberet *ĭmĭtāvī*, *ĭmĭtātŭm*. ergo, *ĭmĭtŏr, ārĭs*, habebit *ĭmĭtātŭs sum*.

SYNTAXIS

Ic Græcè dicitur, quæ Latinè Constructio. Illam, Artem ponendi partes Orationis in casibus congruis definio, & ad Regulas paucas reduco.

DE NOMINIBVS. [1]

S*Vbstātivum adiectivumque concordant genere numero, & casu. Vt* Amò homines doctos. *Nomen cum verbo, numero, & personâ, vt* Ego lego. *Et cùm vtimur participijs, etiam genere, vt* Virgo sine peccati maculâ concepta fuit. *Concordat tandem Relativum, cùm Antecedente genere, & numero, vt* Homo, quem vidi, est ille, qui tibi locutus est. *Interrogatio, & responsio omninò cohærent, vt;* Cuius librum legis? Aristotelis. Cui facultati studes? Rhetoricæ. Quem alloqueris? Ioannem. *De Reciproco,* sui, sibi, se, *multa nimis scrupolosè scribunt aliqui: quæ Veterum scripta non appobant. Si tertia persona cum primâ aut secundâ concurrat, sermonem Italicum aut Hispanicum sequere. Quid, si duæ tertiæ personæ adsint? ad vtram referetur Reciprocum? Emanoel Aluarez* lib. 2. cap. 14. *respondet dicens*, Si duæ tertiæ personæ interponantur, Reciprocum plerumque ad priorem referri solet. *Nota illud* plerumque, *non ergo semper. Hinc, si dicas*, Petrus occidit Paulum in domo suâ, *domus est Petri: si autem dicas*, in domo eius, *domus est Pauli*.

De Genitiuo. [2]

P*Ossessio postulat, vt res posessa ponatur in casu, quem verbum exigit, & in genitiuo possessor, vt* Dedi Francisco Petri chlamydem.

Adiectiua in Ax, Ius, Idus, *&* Osus, *& quæ significat* scientiam, participationem, abundantiam, *gaudent Genitiuo. Genitiuo autē, & Datiuo quæ* similitudinem *aut* dissimilitudinem *important: quibus* Communis, *&* Proprius *addi possunt*.

De Datiuo. [3]

A*T Datiuo gaudent, quæ significant* vtilitatem, voluptatem, fauorem, æqualitatem, fidelitatem, *& eis* contraria. *Vbi nota hunc datiuum solere transire, in accusatiuum cum* Ad; *sed tu, quousque multa in authoribus obserues, sis datiuo contentus*.

Hunc etiam casum amant verbalia in bilis, *& multa quæ componuntur à* con, *vt* Amabilis, honorabilis *&c.* Consonus concolor, coætaneus. *&c. Add. possunt* Supplex, Obvius, Pervius, Absonus Obnoxius *&c.*

De Ablatiuo. [4]

L*Aus, vituperium, pars, materia, mensura in ablatiuo debent poni.* Adiectiua diuersitatis *requirunt ablativum cum præpositione* A. *vel* Ab.

Ablativum petunt hæc nomina, Alienus, Captus, Contentus, Cassus, Dignus, Dives; Extorris, Fretus, Inanis, Immunis, Locuples, Liber, Nudus, Onustus, Orbus, Plenus Potens, Præditus, Refertus, Vacuus. *Sed apud apud plurimos hic ablatiuus conuertitur in genitiuum*.

Cum aliquod nomen non habet vnde casum determinet, ponitur in ablatiuo, qui absolutus vocatur, vt Sedente Vrbano, Regnante Philippo. *&c. Græci Accusatiuum solent ponere, & illos imitatus Virgilio Æneid.* 6.

Quatuor hinc primùm nigranter terga iuvencos. *&c. Subintellige Græcè κατὰ, & Latine secundum*.

Phrases Speciales. [5]

P*Etrus est similis Ioanni vel Ioannis, Parcere peccatoribus Dei vel Deo proprium est. Fidelitas omnium Germanorum omnibus Germanis, apud omnes Germanos communis est. Opus est mihi liber, vel libro. Opus est mihi divitijs, *non verò* divitiæ. Natus, aptus sum huic rei, ad hanc rem.

Numeri Cardinales sic construuntur. Hoc fecerunt quatuor Hispani: vel quatuor Hispanorum, vel quatuor ex (de, è) Hispanis.

Sic Ordinales. Primus à Rege, l. post Regem id ait. Obijt hodie primus ciuitatis, primus ciuium; primus inter ciues; vel primus è (de, ex) ciuibus.

Sic comparatiua; Petrus est doctior Ioanne, *vel* quàm Ioannes. Est Candidior *vel* magis candidus. *Hæc*, Petrus est magis doctus Ioanne, *transit in hanc*, Ioannes est minus doctus Petro.

Sic tandem Superlatiua construuntur; Franciscus est doctissimus totius Hispeniæ, omnium Hispanorum; inter omnes Hispanos.

DE VERBIS NEVTRIS. [6]

De duobus Nominatiuis.

O*Mnia verba, quæ significant* esse, haberi, astimari, *requirunt duos nominatiuos. Considerandæ hæ phrases sunt.* Michael est, dicitur, vocatur, habetur, creditur, asseritur sanctus: Ioannes vult esse, dici, vocari, haberi, credi asseri videri sapiens.

§§§§§ De

De Genitiuo. [6 b [

Egeo, Indigeo, Satago, *&* Sum *cum possessionem sonat, petunt Genitivum*. Memini, *&* Recordor *Genitivum vel Accusativum, vel etiam Ablatiuum cum præpositione* De. Mentionem facio, *Genitivum vel Ablativum cum eâdem præpositione*.

De Datiuo. [7]

Composita ex præpositionibus Ad, Con, In, Inter, Ob, Præ, Pro, Sub. *Et quæ significant* auxilium, adulationem, commoditatem, voluptatem, fauorem, studium, *& his contraria Dativum postulant*.

Talia sunt, Adsum, Adsurgo, Adhæreo, Consono, Concordo, Insum, Insisto, Inhæreo, Immineo, Impendeo, Incommodo, Indulgeo, Intersum, Obsto, Obsisto, Obedio, Obtempero, Præsum, Prosum, Subsum, Succurro, Subvenio. *&c.*

Talia etiam Auxilior, Faveo, Opitulor, Opem fero, Adulor, Placeo, Displiceo. Noceo, Studeo *&c.*

Consulo *te est*, *Peto à te consilium*: Consulo tibi, *& Do tibi consilium*. Sunt mihi tres libri, *Est*, *Ego habeo tres libros*. Hoc est mihi curæ (cordi, gloriæ, laudi, *&c.*) *etiam frequentissimè dicimus*.

Gaudent etiam Datiuo. Absum, Acclamo, Accumbo, Accubo, Accedo (*hoc est*, Assentior) Adquiesco, Adhæreo, Adhæresco, Allaboro, Adequito, Adiaceo, Adno, Adnato, Adfulgeo, Antecedo, Antecello, Anteeo, Antesto, Anteuerto, Appareo, Applaudo, Appropinquo, Arrideo, Assentior, Assisto, Asside, Assuesco, Attendo, Ausculto (*pro* morem gero) Benecupio, Beneuolo - Benedico, Benefacio, Benigne-facio, Caueo, Confido, Consentio, Congruo, Consono, Consuesco, Commodo (*pro* prosum) Cedo, Concedo (*pro* locum do) Detraho (*pro* obtrecto) Despero, Deseruio, Desum, Displiceo, Discrepo, Dissentio, Diffido, Doleo, Deficio, Excello, Fido, Hæreo, Illudo, Insum, Insulto, Insuo, Insusurro, Insisto, Ignosco, Illachrymor, Indormio, Incubo, Incumbo (*pro* innitor), Impono (*pro* decipio) Inhæreo, Ingemisco, Innuo, Inuideo, Insto, Insuesco, Insideo, Interuenio, Intercurro, Interiaceo, Intersum, Intercedo (*hoc est*, oppono me vt impediam) Interdico (*pro* veto) Maledico, Male facio, Metuo (*amicè*) Nubo, Noceo, Obsequor, Obsecundo, Obsum, Obstrepo, Occurro, Occurso, Officio, Parco, Placeo, Præsto, (*pro* antecello) Præcurro, Præeo, Prælucco, Præsideo, Præsum, Prosum, Prouideo, Prospicio (*pro* consulo tibi) Proficio (*pro* prosum) Resisto, Respondeo, Reclamo, Renuncio, Repugno, Satisfacio, Subiaceo, suboleo, subrepo, Subseruio, Subscribo (*pro* assentior) Subsum, Succedo, Succenseo, Succlamo, Succresco, Succumbo, Sufficio (*pro* par sum) Supplico, Tempero (*pro* abstineo) Timere (*amicè*) Vaco, (*pro* operam do.)

Aut Datiuum, aut Accusatiuum adsciscunt Antecedo, Antecello, Anteo, Antesto, Anteverto, Anteuenio, Præcedo, Præcurro, Præeo, Præsto, *&c.*

Interdico *præter Dativum personæ habet Ablatiuum rei*, *vt* Tibi totâ Hispaniâ interdixit.

De Ablatiuo. [8]

Hoc casu gaudent, Abundo, Consto, Confido, Careo, Delector, Egeo, Fido, Fluo, Fruor, Fungor, Glorior, Indigeo, Laboro, Lætor, Mano, Nitor, Oblector, Periclitor, Pluo, Patior, Redundo, Scateo, Sto, Supersedeo, Vaco, Valeo, Vescor, Victito, Viuo, Vtor.

Phrases speciales. [9.]

Interest. l, *Refert mea. tua, sua, nostra, vestra*; *Interest*, vel *Refert Regis. Ioannis, Populi*; nimirum, *magni parui, tanti, quanti*. Mihi liquet hæc quæstio. *Ambrosio libet*, l. *licet hoc facere*. *Francisco licet esse bono, sed libet esse malo*. *Fecit hoc Petrus cognomento, cognomine, agnomineq Africanus, Magnus, Animosus*. *Mihi est nomen Petro*. *Vapulo ab hostibus*; *Veneo ab amicis, & tandem quid Ioanni* (*Ioanne*, vel de *Ioanne*) *fiet* (*futurum sit*) *ignoro*.

DE VERBIS ACTIVIS. [10.]

Verbum Actiuum postulat accusatiuum, vt cum dico, *Ego amo Deum*, quæ oratio in passiuam transit hoc modo: *Deus amatur à me*. Actiua à Neutris facile distinguuntur, quoniam verba omnia neutra, passiua carent.

De Genitiuo. [11.]

Verba, *Miseret*, *Miserescit*, *Pœnitet*, *Pudet*, *Tædet*, sic construuntur, *Miseret me tui*, *Tedet me Philosophiæ*, &c.

De Genitiuo, & Ablatiuo. [12.]

Delictum, pretium, valor, laus, & *contraria* ponuntur in genitiuo, aut ablatiuo. *Crimen*, postulat genitiuum, aut ablatiuum cum *de*. *Pœna* etiam, & *materia* (ex) & *instrumentum* (cum) *causa* (à, ab) & *excessus* (in) cuius ablatiui præpositiones elegantius tacentur.

Verba etiam *remouendi, abstinendi, auferendi*, postulant ablatiuum cum præpositione *à*, vel *ab*, *&* aliquando etiam sine præpositione. Considera lineas sequentes.

Accuso, Arguo, Appello, Defero, Postulo, Absoluo, Damno, condemno, Clodium proditionis, vel de proditione.

Capite, verberibus, carcere exilio, &c, *Ferdinandum punio, plecto*, &c.

Supplicio Antonium absoluo, libero, adligo, adstringo, obstringo, mulcto, obligo, &c.

Vendo, loco, æstimo, facio, duco hanc domum, quanti? tanti, pluris, plurimi, minoris, minimi, tantidem, quanticumq;

ticumq; parui, magni, maximi, &c. *mille aureis*, vel *mille aureorum pretio*.

Domus erat ex pario marmore, Calo perpolita à Phidia: muri altitudine Capitolium excedens.

Semotus ab omni curâ publicâ Furius, à Sophistarum colloquio, toto mense abstinuerat.

Cæsarem antiqui fœderis Fabius admonuit, commonuit, commonefecit.

De duobus Accusatiuis. [13.]

M*Oneo, Doceo*, & eorumdem *composita*: item *Celo*, petunt duos accusatiuos, alterum personæ, alterum rei: vt *Moneo te periculum, doceo te literas*. Cum loquimur passiuè, persona ponitur in nominatiuo, & res manet in accusatiuo, vt *Tu moneris à me periculum*; *Tu literas doceris à me*.

Dicimus eleganter *Moneo, Commoneo, Admoneo, Doceo, edoceo, Erudio Franciscum de hac re*.

Instruo, Instituo, Informo, Imbuo, non solent habere Accusatiuum rei, sed hanc ponunt in ablatiuo, & sine præpositione eloquentius.

Flagito, Posco, reposco, peto, oro, rogo, interrogo liberiore modo construuntur: Dicimus enim, *Ioannes orat pacem Deum*, vel *pacem à Deo*: & passiuè *Deus oratur pacem à Ioanne*. vel impersonaliter *Oratur pax à Deo*.

DE INFINITIVO. [14]

A Nte se accusativum, & post se sui verbi casum postulat, vt *Petrus desiderat me amare virtutem*. Ad passiuam poterit alterutra, vel vtraque pars transire, vt *Petrus desiderat virtutem amari à me*; *A Petro desideratur virtutem amari à me*. Sic etiam. *Ioanues uult Franciscum studere Rhetoricæ*.

Gerundium. [15.]

G Erundia habent sui verbi casum, & sic construuntur: In nominatiuo, *Amandum est mihi Deum*; passiuè *Amandus est mihi Deus*. In genitiuo, *Tempus, occasio, causa, ratio datur videndi Petrum*; passiuè, *Tempus est Petri videndi*. In datiuo *Bonus est gerendo magistratum*; passiuè *Bonus est Magistratui gerendo*. In accusatiuo *Aptus est ad regendum Rempublicam*, passiuè, *Natus est ad regendam Rempublicam*. In ablatiuo: *Abstineo à gerendo coronam*; passiuè *Abstineo à coronâ gerendâ*.

Participium. [16.]

P Articipium presentis actiuè construitur cum genitiuo, vel casu verbi: vt *Amans Dei*, vel *Deum*.

Participium futuri semper desinit in *rus*, & casum verbi postulat: reliqua participia in *tus*, & *dus* sunt passiua.

Verbo aliquo substantivo, aut etiam adiectiuo, & participijs eloquentissimè, & breuissimè multa exprimuntur, quæ aliàs vix possent multis verbis; Dicis, *Cæsari, cùm vellet sacrificare, tradita est hostia, sub onere, quod illam immolaret Marti*. Resumo: *Cæsari iam iam sacrificaturo tradita hostia, sed Marti immolanda*.

Verbo substantiuo, & participijs actiuis totam actiuam vocem opulĕtissimè exprimimus; totam passiuam eodem verbo, & participijs passiuis, cùm vel verba adiectiua carent personis, vel temporibus, vel volumus stylum variare.

De Temporum commutatione. [17.]

P R O Imperatiuo Præsens Subiunctiui sumi solet. Vt *Ama*, l. *ames*; Amato, l. *amet*, &c.

Hæ orationes, *Factum fuit, euĕnit, accidit, ut Petrus iret Romam, Futurum est, eueniet, acccidet, vt Ioannes eat Constantinopolin*, æquiualent his, *Petrus iuit Romam, Ioannes ibit Constantinopolin*: & hi modi loquendi sunt vtiles, cum vtimur verbis defectivis.

DE PRAEPOSITIONE. [18.]

V *Ersus* postponitur accusatiuo. *Tenus* etiam postponitur, sed ablatiuo singulari, & genitiuo plurali. *In*, & *sub* cum quiete regunt ablatiuum, & cum motu accusatiuum. *Sub*, cum significat tempus, vel ponitur pro simultaneitate accusatiuum; *Super* cum motu accusatiuum cum quiete, vel posita pro *de*, ablatiuum.

Aliàs accusatiuum postulant, *ad, aduersum, aduersus, ante, apud*; *Circa, circiter, circum, cis, citra, contra*; *Erga. extra*; *Infra, inter, intra, iuxta*; *Ob*; *Penes, per, pone, post, præter, propè, propiùs, proximè, propter*; *Secundum, supra*; *Trans, vltra*; Et ablatiuum *A, ab, abs, absq*; *Clam, coram, cum*; *De, e, ex*; *Palam, præ, pro, procul*; *Sine, tenus*; *Longè, longius, longissimè*.

DE ADVERBIIS. [19.]

E *N*, & *ecce* nominatiuum, & accusatiuum efflagitant. *Pridiè*, & *Postridie* genitiuum, & accusatiuum

Affatim, partim, satis, instar, regunt genitiuum. Quæ à superlatiuis deducuntur sapiunt naturam nominum è quibus orta. Cicero de Orat. *Maximè omnium nobilum Græcis literis studuit*. & 2. de Finib. *Non quæro quid dicat, sed quid conuenienter rationi possit, & sententiæ suæ dicere*.

P Ræter hæc scitu digna sunt, quæ tempus, & locum concernunt.

Tempus quidem, vt *Quando?* & *quandiu?* & sic construuntur. *Quando est natus? Anno tali. Quatuor ab hinc annis, vel annos. Quamdiu vixit? Decem annis*, vel *annos*. *Ab vsque ætate Cæsaris. Quamdiu dominabitur? Quatuor annis, vel annos. Ad vsque aduentum Cassiodori*. Sicut mensura tempori, sicut per Accus., aut Ablat. exponitur omnis mensura, vt si dixeris, *Lapis erat quatuor vlnis*, (vel *quatuor vlnas*) *longus*.

Q Væ locum respiciunt sunt interrogatiua, & responsiua. Illa sunt.

Aduerbia *Vbi? vnde? quò? quà? quorsum?* Responsurus distinguere debet nomina Prouinciarum à Ciuitatum, Oppidorum-ve; & in his nomina, primæ, secundæq; declinationis à nominibus tertiæ; singularia à pluralibus; Propria etiam ab appellatiuis; & tandem nomina *Rus*

 & *Domus*

& *Domus* à reliquis; & hoc præcipuè, si interrogatio fiat per *vbi*. Sūto loco Regulariū hæ phrases.

Vbi est? *In Hispania*; *Romæ*, *Toleti*, *Barcinone*, *Athenis*, *Burgis*, *Montibus*, hi sunt quædam Hanno- niæ Ciuitas. Nam si vox hæc appellativa, debet dicere, *in montibus*, *in sylvis*, *in terris*, *in cælis*, &c. *Rure*, *Ruri*, *do mi*, item *Domi meæ*, *tuæ*, *suæ*, *nostræ*, *vestræ*, *alienæ*. Aliàs *in domo magnâ*, *paruâ*, *pulchrâ*, &c. *In vrbe*, *in oppido*, *in castris*, *in balneo*, &c. Illi locorum primæ, & secundæ declinationis Genitiui reguntur à subintellecto nomine *in ciuitate*, *in oppido*, *in villa*, &c. idem enim est dicere, *Sum Toleti*, ac *sum in orbe Toleti*: idem *sum Madriti*, ac *sum in villa Madriti*.

Vnde venis? *Ex Hispaniâ*.*venio Româ*, *Toleto Barcinone*; *Athenis*, *Burgis*, *Montibus*. *Venio Rure*, *Domo*. app. *Ex vrbe*, *ex oppido*, *è castris*, *ex montibus*, &c.

Quo pergis? *In Hispaniam*; *Romam*, *Toletum*, *Barcinonem*, *Athenas*; *Burgos*, *Montes*. *Rus*, *Domum*. *Ad vrbem*, *ad oppidum*, *ad castra*, *ad balneum*, &c.

Quà ibas? *Per Hispaniam*, *totâ Hispaniâ*, *Româ Toleto*, *Barcinone*, &c. *Athenis*; *Rure*, *Domo*; *Per Rus*, *per Domum*. *Per vrbem*, *per oppidum*, *per castra*, *per balneum*, *per sylvas per montes*, &c.

Quorsum tendis? *Hispaniam versus*, *Romam versus*, *Toletum versus*, *Barcinonem versus*, &c. semper ponendo *versus*.

Adhærent his interdum Aduerbijs aliqui genitiui, quos lineæ sequentes exponunt. *Vbi*. (*vbinam*? *vbicumq*? *vbiuis*, *quouis*, *quoquo*, *nusquam*) *gentium* (*terrarum*, &c.) *Longè gentium*. *Eò infelicitatis res perducta est*. *Huc malorum peruentum est*, &c.

Tametsi non scribimus Lexicon, sed Syntaxim, quam esse breuissimam desideramus, varia genera aduerbiorum subiungimus.

Sunt optandi, *Vtinam*, *O vtinam*, *O si*.

Vocandi, *O heus*, *Heus tu*, *Eho*, *O*.

Interrogandi, *Cur*? *quare*? *quid*? *quid ita*? *Itane*, (*quamobrem*?

Affirmandi. *Etiam*, *ita*, *ita quidem*, *maximè*, *quidni*? (Nulla est vox, quæ exactè respondeat Hisp. aut Ital. *Si*.)

Confirmandi. *Profectò*, *sanè*, *certè*.

Negandi. *Non*, *nequaquam*, *minimè*, *haud*, *haudquaquam*.

Dubitandi. *Fortè*, *fortè an*, *forsan*, *fortasse*, *fortassis*, *fortasse*, *an forsitan*.

Hortandi. *Eia*, *age*, *agedum*, *agite*, *agitedum*.

Prohibendi. *Ne*.

Demonstrandi. *En*, *ecce*.

Eligendi. *Potiùs*, *præstat*, *præstant*.

Comparandi. *Magis*, *minus-quam*, *&* *instar*; (*Petrus instar omnium est*.)

Congregandi. *Simul*, *unà*, *pariter*.

Separandi. *Seorsum*, *separatim*.

Intendendi. *Acriter*, *studiosè*, *animosè*, *vehementer*.

Remittendi. *Segniter*, *remissè*, *oscitanter*, vel *laudabiliùs*, *dulciter*, *suauiter*, *pedetentim*, *paulatim*, *morosè*.

Temporis. *Hodie*, *cras*, *Perindie*? *heri*, *nudiustertius*, *nudius quartus*, *quintus*, &c.

Numeri. *Semel*, *sæpè*, *raròo*, *frequenter*, *aliquoties*, *toties*, *quoties*, &c. *Bis*, *ter*, *quater*, &c. *Centies*, *millies*, *&c*.

Ordinis. *Primum*, *secundum*, *tertium*, &c. *Deinde*, *subinde*, *denique*, *postremò*.

Euentûs. *Fortè*, *fortuito*.

Similitudinis. *Sicut*, *sicuti*, *vt vbi*, *non secus*, *non aliter*.

Diuersitatis. *Secus*, *aliter*.

Qualitatis. *Prudenter*, *grauiter*, *modestè*, &c. *Præcipitanter*, *temerè*, *arroganter*, &c.

Quantitatis. *Parum*, *multum*, *satis*, *superfluum*, *nimium*, (*vt satis iam verborum est*.)

ADVERBIA loci Interrogatiua sunt, vt diximus, *Vbi*? *vnde*? *quò*? *quà*? *quorsum*?

Vbi terrarum? vbi gentium es? *Hic*, *istic*, *illic*, *ibi*, *inibi*, *ibidem*, *alibi*, *alicubi*, *vbique*, *vtrobique*, *vbilibet*, *vbiuis*, *vbicumque*, *passim*, *vulgò*, *intus*, *foris*, *nusquam*, *longè*. *peregrè*. Item *supra*, *subter*, *infra*, *ante*, *post*, *extra*; E quibus. *vbicumque*, *vbiuis*, *nusquam*, recipiunt genitiuos *terrarum*, & *gentium*.

Vnde venis? *Hinc*, *istinc*, *illinc*, *inde*, *indidem*. *aliunde*, *undelibet*, *vndeuis*, *vndique*, *vndecumque*, *vndequaque*, *vtrinque Eminus*, *cominus*, *supernè*, *Infernè*, *peregrè*, *intus*, *foris*.

Quò pergis? *Huc*, *istuc*, *illuc*, *eò*, *eodem*, *illo*, *aliquo*, *aliò*, *neutrò*, *vtroque*, *quoquò*, *quocumque*, *quouis*, *quolibet*, *intro*, *foras*, *Peregrè*, *longè*, *nusquam*, E quibus, *quouis*, *quoquo*, *nusquam* admittunt genitiuos *terrarum*, & *gentium*.

Qua progrederis? *Hac*, *istac*, *illac*, *eà*, *eadem*, *aliqua*, *alia*, *neutra*, *vtraque*, *quaquà*, *quauis*, *quilibet*, *quacumque*.

Et posteà quorsum ibis? Quem locum versus? *Horsum*, *istorsum*, *illorsum*, *aliorsum*, *deorsum*, *sursum*, *dextrorsum*, *sinistrorsum*, *læuorsum*, *prorsum*, *rursum*, *introrsum*, *introrsus*, *extrorsum*, vel *extrorsus*. *Retrorsus*, *quoquouersum*, vel, *rsus*.

DE INTERIECTIONE. [20.]

Vocatiuo, nominatiuo, & Accusatiuo coniunguntur *O*, *Heu*, *Proh*, & interdum subintelligi solent, vt si quis in afflictione constitutus exclamet *Me miserum*!

Cæterum *Hei*, & *Væ* volunt datiuum.

DE CONIVNCTIONE. [21.]

Plerumque casus similes nectit. Considera sequentes Phrases. *Petrus est bonus*, *&* *diues*; *maioris facit virtutem*, *quam diuitias*; *mauult habitare Romæ*, *quàm Constantinopoli*. *Omnia breuia*, *&* *si maxima*, *tolerabilia sunt*. *Vt ne* est idem ac *ne*, *Vereor vt*, *Timeo vt*, *metuo vt*, est, spero, & desidero, quod sit. *Vereor ne*, *timeo ne*, *metuo ne*, est, horreo, seu desidero, quod non sit.

NOTA.

Vt Philomusus sciat, quomodo hæ regulæ reducantur ad praxim, addam hanc Orationem, quam à Satrianensibus Iuuenibus addisci iussi, & in scholâ declamari: vt non Syntaxim solam; sed & pietatem docerentur, & ab ipsamet pueritiâ inciperent, B. Francisci de Sales virtutes eximiàs imitari.

AD

LECTVRO

Quid in CVRSV HVMANIORVM LITERARVM continetur, expendo?

RTIVM liberalium nomine Mathematicę, Humanioresque significantur: quas quidem distinxisse videtur Cicero 3. *de Orat.* nam ait, *Omnis Ingenuarum & Humanarum Artium doctrina vno quodam societatis vinculo continetur* Ecce scitè Ingenuas, seu Mathematicas, ab Humanis secernit & de his *in Orat. pro Archia Poeta* disserens *Omnes Artes*, infit, *quæ ad Humanitatem pertinet* (hoc est, *Omnes Artes Humanæ*) *habent commune quoddam vinculum, & quasi cognatione quadam inter se continentur*. Et quidem summam Mathematicæ inter se, summam Humanæ inter se seruant Analogiam: [Stat enim illud semper Axioma, *Oportet ita scribere, vt loquimur*. Si Ortographia perfecta sit, esse verum. Etiam illud, *Oportet, sicut de metricis metricè, ita de Rhythmicis rhythmicè philosophari.* &c. & transeundo ad Mathesim. *Sicut de Arithmeticis arithmeticè, & de Geometricis geometricè, & de Logarithmicis logarithmicè, sic etiam oportet de Musicis musicè philosophari*. Dici debet] at ex Humanioribus scientijs ad Mathematicas, aut saltem ad omnes, aut contrà, per Analogiam dari transitum necessarium non video: nec enim aliquis inter Ortographiam & Astronomiam parallelam aliquam, quæ doctrinalis sit, connexionem ostendet [nemo enim dicet, *sicut de Rhythmicis rhythmicè, sic etiam de Astronomicis astronomicè; aut de Astrologicis astro logicè debebimus philosophari*.]

Omnes hæ sanè scientiæ *liberales* dicuntur, quòd à liberis tantùm discantur: & vulgo censentur esse septem, sed plures possent. Continentur hoc Carmine.

Litera, Lingua, Tropus. Numerus, Tonus, Angulus, Astrum. Penthemimeris ob oculos ponit Humanas; nam cæteræ Mathematicę sunt.

Litera significat Orthographiam, ad quam Polygraphia, & steganographia reduci debent.

Lingua Grammaticam: & quia Rhythmica & Metrica seorsim non recensentur, huc pertinere dicendæ sunt.

Tropus ob oculos ponit Rhetoricam, quæ dat Linguæ, vt ornatè loquatur.

Sunt, qui Dialecticam liberalibus scientijs accenseant: sed iam obtinuit vsus, vt Philosophia in Logicam, Physicam & Ethicam diuidant Scholastici. Transeamus ergo ad Mathematicas

Numerus Arithmeticam indigitat: quam Logarithmica nobilitat, & summâ donat facilitate. Addidimus & nos Anarithmicam, quæ quęstiones dirimit, quæ in numeris ignotis fundantur.

Angulus Geometriam in memoriam reducit: quò aliæ omnes Facultates attinent, quæ in continua quacumque quantitate mensuranda occupantur.

Tonus Musicam exhibet; & meritò inter Arithmeticam & Geometriam locatur, nam vtriusque consors, vocis sonoræ numerum, nec non longitudinē, latitudinem, profunditatemque contemplatur. Hæc est duplex: nam vel Cantum Firmū, vel Harmonicum speculatur. Vtramque faciliorem reddidimus, & nouis inuentis ditauimus.

Astra, illorumque motus Astronomia metitur: secumque Astrologiam conducit, quæ nisi sobria sit, homines in errores propellit: & sobrietate caret, vbi liberum Arbitrium subijcit stellarum influxui: nam, vt prudentissimè affatur Ptolemæus, *sapiens dominabitur Astris*.

Nos igitur, vt omnis vitetur confusio, liberales scientias, vt diximus, in duas classes diuidimus: quarum Humanas prior, posterior contineat Mathematicas: & quia in singulis à calcé ad metam currimus, in quinque Cursus, quia longum est, diuidimus scientiarum stadium.

Cursus Artium Humanarum est primus: quem sequitur *Cursus Mathematicarum Facultatum*: tertio ponitur loco: *Cursus Philosophiæ*: sibi vendicat quartum *Cursus Theologiæ*: & tandem quintum *Cursus Ethicus seu Moralis*: & huius vltimi *Philosophia secundum dici, Logica Moralis, Philosophia Moralis*, & *Theologia Moralis* sunt partes.

De alijs Cursibus multis in locis differo, nunc breuiter de primo tractabo.

Artes Humanæ, quæ ad primum Cursum pertinent, variæ sunt, at hæ nostro calamo dilucidantur. [Noto præcipuas: multæ enim ornatus gratia interseruntur, quæ in hoc Summario Indice recenseri non debent.]

I. Tractatus Procemialis, *de ordine subalternatione & diuisione scientiarum*. Præbet lucem, vt pręcognoscat Lector omnes Artes & Scientias; omnes Inertias etiam, quæ vel à nobis tractandæ, aut repudiandæ.

II. *Or-*

II. *Ortographia*, quæ omnium nationum, quæ hodiæ nota, characteres delineat & exponit.

III. *Steganographia*, quæ de clandestinis litteris disputat, & multas ciphras ingeniosas proponit. Huc pertinet commentarius ille in Ioannem Trithemium, quem Coloniç Agrippinæ anno 1635. in lucem misimus: qui tamen nunc prodibit & correctior & auctior.

IV. *Grammatica Latina*. Cuius specimen nunc ob oculos ponit Metametricus Prodromus, at scholijs opportunis illustrata dabitur. Accedent Antiqui Idiomatis Meditationes, quæ Criticis sunt necessariæ.

V. *Grammatica Græco Latina*. Agit de Græcis vocibus Latio donatis, multæ enim iura originis retinent, nec semper volunt legibus Romanis coarctari.

VI. *Grammatica Græca*. Et hanc, quæ ab alijs difficiliùs, summa facilitate tradit.

VII. *Grammatica Hebræa*. Ortam à punctorum irregulari multitudine tempestatem proscribit, demonstratq; literas *Aleph, He, Vau,* & *Iod* esse vocales: quod tentarunt nonnulli, nemo absoluit. Huc pertinet linguæ sanctæ Thesaurus, in quo cogitatam Historiam paucis Carminibus Latinis expressam Philomusus addiscet, nullamq; vocem aut literam Hebræam inueniet, & tamen inde vna facili Regula ad cuiuscumq; Hebrææ dictionis significationem perueniet. [Accedunt *Grammatica Syriaca* & *Arabico-Hispana*, illa etiamnum peregrinaturis ad Maronitas proderit: hæc dabit linguam, quæ iàm perijt: qua videlicet vtebantur in Hispania Maurisci, qui anno 1610. summa Philippi III. prudentia & prouidentia expulsi sunt.]

VIII. *Grammatica Hispana*. Volui hanc in gratiam nostræ Gentis scribere: quæ enim hucusq; vulgatæ, non placent: nam lingua nostra plurimum abest à latina, & tempus perdunt, qui illam omnino instar latinæ volunt tradere.

IX. *Grammatica Sinensis*. Hæc, quò magis ignota, magis à Belgis & Germanis expetitur. Habeo etiam huius linguæ Lexicon, quod iam iam edidissem, si fuissem idoneos sculptores nactus.

Adduntur aliquæ Obseruationes in alias linguas, quæ eruditis curiosisque seruire poterunt.

X. *Grammatica Catholica*. Ante turris Babelicæ erectionem *erat terra*, vt habet sacer Textus, *labij vnius, & sermonum eorumdem*. Huc redire impossibile est. sit ergo saltem totus orbis terrarum vnius calami. Vt obtinerem hoc paucis, hisque ab omni gente admissis characteribus vtor, & tali arte dispono, vt quæ Romanus Italicè scripserit, legat Pragensis Bohemicè, Brugensis Belgicè, Coloniensis Germanicè, Iudæus Hebraicè, Saracenus Arabicè. &c.

XI. *Rhetorica Ecclesiastica*. Erit Concionatoribus vtilis: & præcipuè illa pars, quæ *Facundia extemporanea* nominatur. Huc pertinent Tractatus aliquot: quorum duo sunt præcipui; alter exhibet descriptas verbis rerum præcipuarum Imagines: alter proponit, dirimitque Quæstiones, quæ iam olim plurimis ab hinc annis Criticos nobiliores vexarunt.

XII. *Rhythmica*. Hãc Hispani & Itali excoluerũt præcipuè: & à nobis vberiori calamo dilucidatur.

XIII. *Metametrica*. Varijs hæc currentium; Recurrentium; Adscendentium, Descendentium; necnon Circumuolantium Versuum ductibus, aut æri incisos, aut buxo insculptos, aut plumbo infusos, multiformes Labyrinthos exornat.

Hęc est (Amice Lector) Cursus literaturæ Humanioris Synopsis: ex qua rescire poteris, quid exspectare à prælo Lugdunensi debeas.

Sed rogas. Cur sumpserim initium à fine? Cur ante priores Tomum vltimum in lucem miserim? Et duas ad hoc me causas impulisse respondeo. Sunt illę, Amor Necessitas. *Amore* hunc tomum præ alijs prosequor; quia fuit primus, quem scripsi: &, si libri sunt liberi, vt primogenitus amari debet. Video in illo ebullientis ingenij tyrocinia, quæ tametsi cogitata á puero, senibus eruditis sunt grata. Alios cursus huius Tomos scripsi iuuenis, cùm Philosophiæ aut Theologiæ studebam: hunc Puer, dum adhuc vacarem Grammaticę; apud me enim etiamnum extant Pegmata, quę ante annum ætatis decimum exaraui. Fui primus, qui Artem hanc, aut inuenerim, aut reducendo ad leges scientificè tractauerim, & dilucidauerim. Vt vt sit, dicar aut non Narcissus, me librum hunc specialiter amare fateor. Vrsit hanc etiam editionem *Necessitas*; nam absente Authore fortè alij imprimi poterunt, hic autem omninò non potuit: tot enim sunt in illo apices, vt Typographos multos terruerit, typopæos fugauerit, & plurimis molestissimus fuerit: tot, inquam, vt aliter quam Authore dirigente, aut cooperante veriùs, in lucem prodire non posset. Iam semel typo expressus, negotio facili recudi poterit. Improbum & pertinacem debui adhibere laborem; laminas, quas vides, æri insculpere; nouos characteres apicibus ornatos plumbo fundere; magnam argenti vim profundere, ne hic primus meus periret Calamus. Si Tibi profui, mihi aggratulor iam enim adeptus præmium sum, quod optaram.

Prof.Dr. Darcy Carvalho. University of São Paulo, SP, Brasil. Anno 2014

Source:
http://books.google.com.br/books/about/Ioannis_Caramuelis_Primus_calamus_ob_ocu.html?id=J5BfeD-b_VEC&redir_esc=y